

ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΗ ΤΕΧΝΗ

ΧΡΟΝΙΑ Γ'. ΜΑΪΟΣ 1929 - ΤΕΥΧΟΣ 5^ο

ΔΥΟ ΖΩΕΣ

Χαρισμένο του αγαπημένου
φίλου 'Αχιλλέα Γραμματίδη.

Τότες εἶμουν τόσο στενοχωρημένος ἀπὸ θλίψεις καὶ δυστυχίες, ὥστε εἶχα ἀποφασίσει νὰ τραθηγῶ μακριὰ ἀπὸ τὸν πρωτινὸ κόσμον, τὸν ὁποῖο συνναστροφόμενον καὶ νὰ λησμονήσω ὁλότελα τὸν παλιό μου ἑαυτό.

Ἔτσι πῆγα νὰ κατοικήσω σὲ μιὰν ἀπόκεντρη συνοικία πού οὔτε τὴ γνώριζα ἄλλη φορὰ, οὔτε εἶχα περάσει ποτὲ ἀπὸ τοὺς δρόμους της, ἂν κι' εἶχα γεννηθεῖ καὶ μεγαλώσει σ' ἐκείνη τὴν πολιτεία. Νοίκιασα ἓνα δωμάτιο μονάχος. Λίγους ἀνθρώπους ἔβλεπα κι' εἶταν αὐτοὶ ἐργάτες, δουλευτές, χωριάτες, πὺν τοὺς συναντοῦσα τὸ βράδυ, σ' ἓνα εἶδος παντοπωλεῖο μαζὺ κι' ἐστιατόριο.

Ἐκεῖ ἔτρωγαν καὶ πρὸ πάντων ἔπιναν.

Στὴν ἀρχὴ ὅλοι μὲ κοίταζαν παράξενα, ἐνῶ καθόμουν σὲ μιὰν ἄκρια καπνίζοντας τὴν πίπα μου. Καίόπι μὲ τὸ πέρασμα τοῦ καιροῦ δὲ μὲ λογάριάζαν, οὔτε γιὰ μιὰ καρέγλα ἢ ἓνα τραπέζι ἄδειο.

Ἐγὼ, εἶμουν βυθισμένος σ' ὄνειροπόλησες. Ἔτσι ὁλοένα ἡσύχαζα περισσότερο κι' ἄμποτε νὰ ξακολουθοῦσε. Ὅμως ἓνα βράδυ, ὅταν πῆγα, εἶδα στὸ συνειθισμένο μου τόπο νὰ κάθεται κάποιον ἄλλον ἄνθρωπο.

Εἶταν μιὰ φτωχοντυμένη κοπέλλα μὲ μαλιὰ μαῦρα, καθὼς μπόρεσα νὰ ξεχωρίσω κάτω ἀπὸ τὸ μαῦρο σκοῦφο τὸν ὁποῖο φερούσε.

Μὲ γυρισμένη τὴ πλάτη πρὸς τὴ θύρα, ἔσκυφτε σὲ κάποιον βιβλίον, ἐνῶ ἄλλα στεκόταν πλαίϊ της.

Ἄν καὶ δὲν εἶδα τὴ φυσιογνωμία της, ὅμως ἔννοιωσα εὐθύς, μόλις τὴν ἀντίκρισα μιὰ παράξενη ταραχὴ. Ἄπορησα γιὰτὶ οὔτε οἱ περιστασες πὺν βρισκόμουν οὔτε

ή πείρα τήν ὁποία εἶχα τῆς ζωῆς μου ἐπίτρεπαν νά ἐπι-
ρραστῶ τόσο πολὺ ἀπὸ τὸ ἀντίκρισμα κοριτσιοῦ.

Χωρὶς νά τὸ θέλω τὰ μάτια μου προσηλώθηκαν πολ-
λὴν ὥρα ἀπάνω της. Κατόπι κάθισα σ' ἄλλο τραπέζι καὶ
παράγγειλα πιотό, γεμίζοντας συγχρόνως μὲ βαρὺ καπνὸ
ἐγγλέζικο τὴν πίπα μου.

Ἐννοιωθα μιὰν ἀνεξήγητη, δυνατὴν ἔλξη νά μὲ
τραβάει ἀπάνω της. Ἐκείνη ξακολουθοῦσε νά διαβάσει
μὲ χωμένα τὰ δάχτυλα στὰ μαλιά. Ἔτσι τὴν παρατηροῦ-
σα ἐπίμονα, ὅσο κι' ἂν σκεφτόμουν ὅτι δὲν ἔπρεπε νά τὸ
κάνω.

Δὲ φαινόταν νά εἶχε νοιώσει τὸν ἐρχομὸ μου. Κατόπι
ἀπὸ λίγην ὥρα ἀσυναίσθητα μου προσπάθησα νά τραβή-
ξω τὴν προσοχὴ της, σέρνοντας στὸ πάτωμα τὰ πόδια.

Ἔμεινε πάλι ἀκίνητη. Γύρισα τότε τὴν καρτέλι καὶ
τοποθετήθηκα, κατάντικου στὸ τραπέζι της.

Κοίταξα μὲ μιὰ παράξενη ἡδονὴ τὸ χαμηλωμένο της
πρόσωπο. Μακρουλό, ἰσχνό, ὠχρό, φάνταζε ὠχρότερο στὸ
κίτρινο φῶς τῆς κρομαστῆς λάμπας, τὰ τόξα τῶν φρυδιῶν
καμπυλωμένα λεπτά, ἡ μύτη της ὑπαλά γριπὴ, τὰ χεῖλια
της ἀλαφρορόδινα, τὰ μεγάλα της βλέφαρα ἄσπρα σὰ φθι-
νοπωρινὰ ροδοπέταλλα.

Ἄξαφνα γύρισε τὸ πρόσωπο.

Τότε κάτι δυνατὸ μ' ἀναστάτωσε τὴν ψυχὴ κι' ἄρχι-
σα νά τρέμω.

Εἶδα γιὰ πρώτη φορὰ τὰ μάτια της.

Μεγάλα, δλόμαυρα μ' ἓνα ἀτελείωτο ὑγρὸ βάθος. Μέ-
σα στὸ λιγνὸ της πρόσωπο ἔμοιαζαν μεγαλεῖτερα.

Τὴν ἀτένισα, μ' ἀτένισε καὶ κείνη. Μερικὲς στιγμὲς
πολεμήσαμε ποιὸς νά χαμηλώσει τὸ βλέμμα. Εἶδα πὸς
ἀναγκάστηκα νά τὸ κάνω ἐγὼ κι' αὐτὸ μὲ τάρραξε περισ-
σότερο.

Ὡς τώρα εἶχα συνειθίσει νά κατεβάζουν οἱ ἄλλοι τὰ
μάτια ὅσες φορὲς κάναμε τέτοιους ἀγῶνες.

Ὅταν στράφηκε πάλι πρὸς τὸ ἄλλο μέρος, ἔννοιωσα
κάποιαν ἡσυχίαν στὸν ἑαυτὸ μου. Παράγγειλα κι' ἄλλο πιотὸ
κι' ἔσφιξα τὴν πίπα στὰ δόντια.

Κατόπι ξακολούθησα νά κοιτάζω τὴ νέα ἐνῶ ἔσκυπτε
προσεχτικὰ στὸ βιβλίον.

Μετὰ πολλὴν ὥρα, σηκώθηκε νά φύγει. Παρατήρησα

τότες δλόκληρο τὸ κορμί της. Ἄδύνατο, ἰσχνό, ἀλαφρὸ, τὸ
φρουστάνι της φτωχικό, στενὸ ἀπάνω της, τὰ παπούτσια της
μισόφθαρτα μὲ ἴχνη λάσπης ἀπόκεντρων δρόμων.

Στράφηκα καὶ τὴν παρακολούθησα μὲ τὸ μάτι, ὥσο-
του χάθηκε γυρνώντας μιὰ γωνία.

Τότε κάποια ξαφνικὰ λάμψη μοῦ φώτισε τὸ νοῦ.
Χτύπησα μὲ τὸ χέρι τὸ μέτωπο κι' ἔπειτα μὲ τίς δυὸ πα-
λάμες ἔσφιξα τὸ κεφάλι, κλείοντας τὰ μάτια γιὰ νά μπο-
ρέσω νά συγκεντρώσω τίς θύμησές μου.

Ποιὰ εἶταν ἡ νέα, ποῦ τὴν εἶχα ξαναῖδεϊ;

Γιὰ πολλὴν ὥρα, ἡ εἰκόνα της μοῦ γέμισε τὸ νοῦ.
Κατόπι παλιὲς ἀνάμνησες ἄρχισαν νά προβέλνουν ἀπὸ τὰ
βάθεια τοῦ εἶναι μου, σπίθες ἀναδυμένες ἀπὸ τὰ σκοτά-
δια τῶν περασμένων.

Βυθίστηκα μέσα στίς δπὲς καὶ τὰ δεσίδια τοῦ πελώ-
ριου διχτυοῦ τῆς μνήμης.

Τὰ βαθειὰ ἐκεῖνα ὑγρά μάτια τῆς νέας, τὸ μαῦρο
ἐκεῖνο τὸ ἀστραφτερό, ποῦ θὰ εἶταν τόσο ἀπαλό, τόσο γλυ-
κοάγγιχτο ἂν θὰ μπορούσες νά τὸ χαϊδέψεις... τὰ μάτια
ἐκεῖνα τὰ εἶχα ξαναῖδεϊ, τὰ εἶχα ξαναντικρίσει ἄραγες ἔτσι
ζωντανὰ κι' ἀληθινὰ στὸν κόσμον, ἢ βρισκόμουν τώρα
κάτω ἀπὸ τὴ δύναμη μιᾶς ἀνεξήγητης φευγαλέας ἀπάτης;

Μὴ φανταζόμουν; μὴν δνειρευόμουν;

Καινούριες θύμησες, μοῦ ἐρχόταν τώρα, ἀργῆς σὰν
κουρασμένοι ὁδοιπόροι.

Ποῖν πόσα χρόνια; ὅταν εἶταν ἀκόμα δλόξανθα τὰ
μαλιά μου, μιὰ βαθειὰ δυνατὴ ἀγάπη.

Κάποια ποῦ εἶχε κυριέψει τόσο πολὺ τὴν ψυχὴ μου,
ὥστε νά ξεχάσω τὰ πάντα γι' αὐτή.

Ἄνιστόρησα τ' ὄνομά της κι' ἓνα χαμόγελο ἀλαφρὸ,
μακροῦθε φερεμένης ἡδονῆς, μοῦ χάραξε στὰ χεῖλια.

Μαγδαληνὴ Ράμαση. Ὄνομα ἀξέχαστο γιὰ πάντα.

Τὰ σθυσμένα τώρα χαρακτηριστικὰ της, μοῦ ἐρχόταν
στὸ νοῦ, ξεκαθαρίζοντας σιγὰ σιγὰ ἀπὸ τὸ σκληρὸ φάγω-
μα τοῦ χρόνου.

Ἦστερα πάνω σὲ μιὰν ἀπότομη δυνατὴν ἐνέργεια τῆς
μνήμης, δλόκληρο τὸ κορμί της ξεπήδηξε ζωντανὸ στὴ
φαντασίαν μου.

Ξαναχτύπησα τὸ μέτωπο μὲ τὸ χέρι κι' ἓνας παράξε-
νος φόβος μ' ἔκοψε γιὰ μιὰ στιγμὴ τὴν πνοή.

Ἡ εἰκόνα τῆς Μαγδαληνῆς, δλόϊδια, δλόϊδια με τῆ σημερινῇ ἄγνωστῇ νέα.

Ἔτσι δλόϊδια σὰν αὐτή.

Τὸ πρόσωπο τῆς μακρουλό, ἰσχνό, ὠχρό, τὰ τόξα τῶν φρυδιῶν τῆς καμπυλωμένα λεπτὰ, ἡ μύτη τῆς ἀπαλὰ γριπὴ, τὰ χεῖλια τῆς ἀλαφρορόδινα, τὰ βλέφαρά τῆς ὅταν τὰ χαμήλωνε ἄσπρα σὰ φθινοπωρινὰ ροδοπέταλλα.

Προσπάθησα ἀκόμα νὰ θυμηθῶ.

..... Μιὰ νύχτα ἀρχῆς χειμῶνα σὲ κάποια ἴεω-φώρα. Ἐγὼ ἔβγαινα ἀπὸ τὸ γραφεῖο, πὺν ἐργαζόμενον, σκυμένος ἀπάνω σὲ λογαριασμοὺς κι' ἀλληλογραφίαι. δλό-κληρη τῆ μέρα.

Τότε τὴν πρωτοαντίκρισα.

Περκατοῦσε ἀργὰ ἀργὰ, κουρασμένη. Θᾶβγαινε κι' αὐτὴ ἀπὸ κάποιο κατάστημα ἐργασίας. Τὴν παρακολούθησα. Τὸ κορμί τῆς ἰσχνό, ἀλαφρό, ἀδύνατο, τὸ φτωχικό τῆς φουστάνι στενὸ ἀπάνω τῆς, τὰ παπούτσια τῆς μισόφθαρτα με ἴχνη λάσπης ἀπόκεντρων δρόμων.

Τὰ μάτια μας ἄξαφνα συναντήθηκαν. Καρφώθηκα στὸ ἔδαφος. Νόμισα πὺς θὰ λιγοθυμοῦσα. Μὰ ἄρα, μεγὰλα μ' ἔνα ὑγρὸ βάθος ἀτελείωτο. Μέσα στὸ ἰσχνό τῆς πρόσωπο φάνταζαν μεγαλείτερα.

Τώρα μοῦ ἐρχόταν δλόϊδια στὸ νοῦ, καὶ με κυρίευαν σὰν πρίν.

Ἐακολούθησα νὰ καπνίζω καὶ νὰ πίνω. Σὲ κομματι παρατήρησα, ὅτι ἡ αἴθουσα πὺν καθόμουν εἶχε ἀδειάσει ἀπὸ πελάτες. Σηκώθηκα καὶ βγῆκα κι' ἐγὼ.

Ἐνοιωθα μιὰ παράξενη ταραχὴ στὴν ψυχῇ. Περπάτησα κατὰ μᾶκρος τῶν σκοτεινῶν δρόμων. Σὲ κάποιο ρολοῖ ἄκουσα νὰ ἤχοῦν βραχνοὶ δώδεκα χτύποι.

Μὲ πείραζαν βαθειὰ στὰ νεῦρα. Ταράχτηκα περισσό-τερο, ὅταν σὲ λίγο τοὺς ἄκουσα γιὰ δευτέρῃ φορὰ με τὴν ἴδια βραχνάδα.

Μιὰ ἀλαφριά ὑγρασία δμίχλης, πὺν ἔπεφτε ἀντιφεγγίζοντας κάποτε σὲ κανένα σπάνιο φανάρι, μοῦ ἐρέθιζε τὴν ὄσφρηση.

Ἐφταξα στὸ ἀπόκεντρό μου δωμάτιο καὶ βγάζοντας τὸ κλεῖδι ἀπὸ τὴν τσέπη, ἀνοιξα.

Ἐαπλώθηκα σὲ μιὰ πολυθρόνα, ἐνῶ μύριες συλλογὲς με περικύκλωναν.

Ἡ ζωὴ τῆς ἀγάπης τὴν ὁποία εἶχα περάσει μαζὺ με τὴ Μαγδαληνῇ, ζωὴ ἔρωτα ἀπέραντου καὶ συγκίνησης ξε-τυλίχτηκε στὸ νοῦ μου σὲ ὅλες τὶς ἡδονικὲς τῆς βεβαιότη-τες, καὶ τὶς φαρμακερὲς τῆς ἀμφιβολίας...

Μιὰ ἀτελείωτη εὐτυχία, τεντωμένη ἀπάνω σ' ὅλους τοὺς τόνους τῆς ἡδονῆς, συνοδεμένη με ὅλα τὰ δλόγλυκα λόγια τὰ παράξενα τὰ ὑποταχτικά καὶ τ' ἀνυπόταχτα.

Ἐἴχαμε ζήσει μαζὺ σ' ἕνα μικρὸ σπιτάκι στὴν ἄκρια τῆς πολιτείας, μοιραζόμενοι τὴν εὐτυχία καὶ τὴ δυστυχία μας.

Ζωὴ ἡσυχῆ μὰ τρικυμιώδικα, ὡσότου ἔνα πρωτὶ ἄγνωστο γιὰ ποιὰν αἰτία μ' ἐγκατάλειψε χωρὶς νὰ μπορέσω πιά νὰ τὴν ξαναἰδῶ.

Ἐμεινα πολὺν καιρὸ μόνος.

Τὴν ζήτησα παντοῦ ἐπίμονα, μὰ στάθηκε ἀδύνατο νὰ τὴν ξαναβρῶ. Ἐλεσα σὲ μιὰ σκοτεινὴ ἀπελπισία. Ἡ φαντασία μου γεμάτη ἀπ' αὐτὴν. Κάποτε νόμιζα ὅτι μοῦ ἐμφανίζοταν ὄρθια μπροστά μου κοιτάζοντάς με, με τὰ μαῦρα ὑγρά τῆς μάτια καὶ ἔτρεχα σὰν τρελλὸς νὰ τὴν ἀγγίξω ἐνῶ γνώριζα πὺς εἶταν ἔνα ψεύτικο εἶδωλο. Κάποτε πάλι πὺς καθόταν στὴ γωνιὰ τοῦ μιντεριοῦ τῆς δίπλα στὸ παράθυρο τοῦ μικροῦ σπιτιοῦ μας ἔξω ἀπὸ τὴν πολιτεία.

Ἐμεινα πολλοὺς μῆνες ἄρρωστος ψυχικά, ὅταν ἄξαφνα μιὰ νύχτα ξύπνησα ἀπὸ ἕναν τρομερὸ βραχνὰ πὺν κόντευε νὰ με πνίξει.

Ἡ εἰκόνα τῆς ἐκείνη, τὴν ὁποία ἔβλεπα ὡς τότε ἡ-συχῆ, κλειστὸς στὴ σκοτεινιασμένη ἀπὸ τὰ κατεβασμένα παραπετάσματα κάμαρά μου, μοῦ ἦρε τραγικὴ καὶ φτιχὴ μέσα στὴν ὑπνοφαντασία.

Ἐαπλωμένη ἀπάνω σ' ἕνα στενὸ με λιγνὸ σκληρὸ στρῶμα κρεβάτι, ἀγωνιοῦσε ἡ νέα στὸ βάθος μιὰς μικρῆς κάμαρας κάποιου νοσοκομείου, δυὸ τρεῖς ὥρες ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη.

Λιγνὴ κάτωρη σὰν ἀπὸ κερὶ κίτρινο, τὰ μαλιά τῆς δλόμαυρα περιπλεγμένα σὰ στεφάνι, τριγύρω στὸ πρόσωπο.

Χύθηκα νὰ τὴν ἀγκαλιάσω κλαίοντας καὶ νὰ τῆς φωνάξω τὰ πιὸ γλυκὰ λόγια. ὅμως τότε ἴσια-ἴσια ἄκουσα ἀδύνατο, κομένο τὸν ἤχο τῆς φωνῆς τῆς.

— Ποῦ εἶσαι ;

Εύλησα αγωνιώντας, ἔνω τὰ μάτια μου εἴταν γε-
μάτα δάκρυα, κι' ὁ ἰδρώτας μ' ἔλουζε ποτάμι. Τὰ μαλιά
μου ὄρθια ἀπὸ τὴν τρομάρα. Τὴν ἴδια ὥρα τὸ παράθυ-
ρο τῆς κἀμαρας ἀνοίξε. "Ανοίξε καὶ ξανάκλεισε σὰν ἀπὸ
ἀνθρώπινο χέρι.

Πετάχτηκα στὸ πόδι καὶ ντύθηκα βιαστικά. Βγήκα
κι' ἔτρεξα πρὸς τὸ νοσοκομεῖο. "Όταν κουράστηκα πῆρα
ἀμάξι. "Εφτασα καὶ ρώτησα μ' ἀνησυχία.

Πραγματικά μιὰ νέα εἶχε πεθάνει πρὶν δύο ὧρες.
Κατέβηκα ἀμέσως στὸ νεκροστάσιο.

"Εκεῖ κατάντικρα στὴ θύρα, μέσα σ' ἕνα ἀροκάνιστο
φέρετρο, ἀκουμπισμένο σὲ κάποιο πέτρινο τραπέζι εἶδα
τὸ κορμί της. Τὸ πρόσωπο ὠχρό, κάτωχο σὰν ἀπὸ κερί
κίτρινο, τὰ μαλιά της ὀλομαυρα περιπλεγμένα σὰ στεφάνι
τριγύρω στὸ πρόσωπο. Κατάϊδια ὅπως στὴν ὑπνοφαντασία.

Πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι της μιὰ μικρὴ ἄσπρη λαμπάδα
στάλαζε κόμπους κωντροὺς στὸ στενὸ ἀπὸ πρόστυχο πανί
μαξιλάρι, τὸ γεμάτο ροκανίδια καὶ πίτερα, ὅπου ἀναπαύο-
ταν σὲ στερεὸ φοβερὸ ξεκούρασμα τὸ κεφάλι τῆς πεθαμένης.

"Επεσα στὰ γόνατα ἀκίνητος καὶ βουθὸς ἔνω σὲ κά-
ποιο τοῖχο ἤχοῦσε μονότονο τὸ τι τὰκ ἑνὸς ρολογιοῦ,
κρεμασμένου ἐκεῖ ἄσκοπα νὰ μετῶ ὧρες ἀνύπαρχτες
πεθαμένων.

Κατόπι σηκώθηκα νὰ ξαναἰδῶ τὸ πρόσωπο τῆς νε-
κρῆς. Τὰ χαρακτηριστικά πάντα ὅμοια, ὅσο κι' ἂν εἴταν
βαθεῖα φαγωμένα ἀπὸ τὸ πέρασμα τοῦ θανάτου.

Κάποιο μικρὸ σημάδι στὸν κρόταφο, ποὺ τὸ κρυφτε
ὅταν ζοῦσε, φαινόταν τώρα περισσότερο. Τὰ δάκρυα μου
πλημύρριζαν πάλι τὰ μάτια. Ξανακοίταξα τὸ πρόσωπο.
Τότε μιὰ ἀνατριχίλα μου πλημύρρισε ὀλόκληρο τὸ κορμί.

Τὰ μάτια εἴταν μὲ παράξενο τρόπο στεγνά, βαθουλω-
μένα, ρουφηγμένα, σὰν ἄδεια. Νόμιζες πὼς οἱ μεγάλοι
ἐκεῖνοι ἀγαπημένοι μου βολβοὶ δὲν ὑπῆρχαν κάτω ἀπὸ τὰ
βλέφαρα. "Εμείνα μὲ σταματημένη τὴ σκέψη.

Σὲ κομμάτι παρατήρησα πάλι τὰ στεγνωμένα μάτια.
"Απὸ τότε μου χώθηκε κατάβαθα στὴν ψυχὴ ἡ φοβερὴ
ἀμφιβολία, ἡ ὁποία μου βασάνισε κατόπι τὴ ζωὴ.

Μήπως ἡ νεκρὴ δὲν εἴταν ἡ Μαγδαληνὴ κι' ἐγὼ γε-
λιόμουν κλαίοντας ἀπάνω σὲ ἄλλη; Πετάχτηκα ἔξω κι'
ἔτρεξα στὸ γραφεῖο τοῦ νοσοκομείου.

"Εκεῖ διάβασα μέσα στὸ βιβλίον τῶν πεθαμένων τὸνο-
μά της. Καλλιγραφημένο, κρατώντας μιὰ σειρὰ κ' ἐκεῖνο,
στεκόταν ὁμοίμορφο μὲ τ' ἄλλα στὴν τελευταία μέσα
ἰσοπέδωση τοῦ θανάτου.

Μαγδαληνὴ Ράμαση.

Μ' ἔδειξαν ἕνα ψιλὸ δαχτυλίδάκι ποὺ φοροῦσε ὡς τὴν
τελευταία στιγμή. Τῆς τὸ εἶχα χαρισμένο ἐγώ.

Δίχως ἀμφιβολία εἴταν ἐκεῖνη.

Γύρισα πίσω στὸ νεκροστάσιο, ὅμως ἡ τρομερὴ ἀμ-
φιβολία μου ξανακυρίεψε τὸ νοῦ. Τὰ βουλευγμένα ἐκεῖνα
μάτια μὲ τάραζαν ὀλόβαθα.

Τὰ κοίταξα δυνατὰ κι' ἐπίμονα, πολεμώντας νὰ τρυ-
πήσω τὸ κλειστὸ τους μυστήριον. Στάθηκα πολλὴν ὥρα
μέσα σὲ δυνατὴ ταραχὴ. Κατόπι συνεπαρμένος ἀπὸ κάτι
ἀνίκητο, ἔπιασα μὲ τρεμάμενα δάχτυλα τὰ σφραγισμένα
βλέφαρα καὶ προσπάθησα νὰ τ' ἀνοίξω.

Μισογαράχηκαν καὶ δυὸ κομμάτια μαῦρες ἴριδες, φά-
νηκαν ἀφεγγες, πλάνες, ἀόριστες. Κατόπι γεμάτος τρομά-
ρα ζήτησα νὰ τὰ ξανακλείσω.

Τὰ βλέφαρα σταμάτησαν μισοἀνοίχτα. "Εμείνα μέσα
στὸ νεκροστάσιο κλαίοντας.

.....
Οἱ φοβερὲς αὐτὲς ἀνάμνησες μου ξαναερχόταν τώρα
στὸ νοῦ μέσα στὸ μοναχικὸ μου δωμάτιο κι' ἡ παλιὰ θλί-
ψη κι' ἀμφιβολία μου ξαναγεννιόταν ὀλοένα δυνατώτερη.

Τὸ ἄλλο βράδυ ἡ ἄγνωστή μου νέα καθόταν πάλι στὸ
ἴδιο τραπέζι διαβάζοντας. Κάθισα κατάντικρά της κι' ἄρ-
χισα νὰ τὴν ἀνάξω. Σήμερα τῆς εὔρισα περισσότερες
ὁμοιότητες μ' ἐκεῖνη. Στὸ σκύψιμο τοῦ κεφαλιοῦ τὰ κατε-
θασμένα της ματόφυλλα φωτισμένα ἀπὸ τὴν ὄνταύγεια
τῆς λάμπας, λὲς κι' ἔφεγγαν ἀπὸ τὸ διαπέρασμα τῆς λάμ-
ψης τῶν ὑγρῶν της μαῦρων ματιῶν.

Σὲ λίγο συρμένη σὰν ἀπὸ τὴν ἔλξη τοῦ κοιτάγματός
μου, σήκωσε τὸ πρόσωπο καὶ μὲ παρατήρησε. Κατόπι ἔ-
κλεισε τὸ βιβλίον κι' ἀφαιρέθηκε βλέποντας ἔξω στὸ σκο-
τάδι τῆς νύχτας.

"Υστερα στράφηκε πάλι καὶ μὲ ξανατένισε βαραίνον-
τας ἀπάνω μου τὴ δύναμη τοῦ βλέμματός της. Τότε σκουνη-
μένος ἀπὸ κάτι ἀνίκητο τὴν πλησίασα βιαστικά.

— Τί διαβάζετε; Πώς σ'αs λένε;
— Ξένη Μάγνου.

Ξαφνίστηκα. Βυθισμένος σ'ε τόσες άναμνήσεις και τόσες σκέψεις για κείνη, είμουν σχεδόν βέβαιος ότι θ'άκουα τ'όνομά της, Μαγδαληνή Ράμαση.

Σ'όπασα ταραγμένος σ'α ν'άσθυνε μέσα μου κάποια καυτερή φλόγα.

Περίμενα λίγη ώρα και ξαναρώτησα.

— Είστε πολύν καιρό εδ'ω;
— Μερικές μέρες.
— Έρχεστε από μακριά;
— Ναι.

Όσο τ'ης μιλούσα ταραζόμουν περισσότερο. Η φωνή της είχε κάποιες άνάπαλσες που με άναστάτωναν.

Νόμιζα πάντα ότι μου μιλούσε ή άλλη. Η νέα βυθίστηκε πάλι σ'το διάβασμα. Ξακολούθησα να την παρατηρώ.

Είχε έρθει από μακριά, ίσως από κεί όθε είχε χαθεί εκείνη. Μιά στιγμή σκέφτηκα να τή ρωτήσω.

Γιατί, αφού δ'ε γνώριζα που είχε ξαφανιστεί ή άλλη;

Άρχισα πάλι να πίνω, βυθισμένος σ'ε παράξενα όνειρα.

Μιά τρελλή, μι'α άπίστευτη ιδέα μου διεπέρασε τότες τ'ο νου, καυτερή σ'αν άστροπελέκι.

Η νέα αυτή εδ'ω είταν ή ίδια ή λαχταρισμένη μου αγάπη, ή Μαγδαληνή Ράμαση. Να μην είταν, να μη είταν;

Έδιωξα άμέσως με δύναμη τ'ην παράξενη αυτή σκέψη. Πώς μπορούσε να είταν; Είχαν περάσει τόσα πολλά χρόνια άπότ'ου τ'ην είχα γνώρισει κι' αν βρισκόταν σήμερα ζωντανή εκείνη, θ'α είχε μαλλιά άσπρα. Έπειτα τ'ην είχα ιδεί με τ'α ίδια μάτια μου να τ'ην κλείνουν βαθειά κάτω από βαρειούς σωρούς χ'όματος τάφου.

Στράφηκα απ' άλλου και προσπάθησα να βυθιστώ σ'ε διαφορετικές σκέψεις. Παρατήρησα δλόγυρα. Οι πελάτες είχαν φύγει τώρα πιά από τ'ην αίθουσα και δ'ε γινόταν ό παραμικρότερος θόρυβος.

Άν κι' είμουν γυρισμένος, όμως ξαφνικά έννοιωσα, π'ως ή Ξένη με παρατηρούσε από πίσω μου. Άκουσα.

— Έσείς ποιός είστε;

Άπάντησα βιαστικά:

— Έγώ; κανένας.

Μ'ε κοίταξε περίεργα.

— Βρίσκεστε πάντα εδ'ω;

— Πάντα.

— Τί δουλειά κάνετε;

— Τίποτα, ζ'ω σ'τον κόσμο.

Όταν ή νύχτα βάθυνε πολύ, έφυγε. Τ'ην παρακολούθησα. Στ'ην αρχή από μακριά βλέποντάς τ'ην, σ'α μι'α σκιά μαύρη φωτισμένη κάποτε από τ'η λάμψη κανενός φαναριου, έπειτα πλησιάζοντάς τ'ην περισσότερο.

Κι'εβλαινε σιγά σιγά έναν κατήφορο.

Είδα τ'ο σπ'ιτι τ'ης μικρό, στενό σ'ε μι'αν άκρια τ'ου δρόμου. Κάποιο φ'ως έκαιε σ'το παράθυρο.

Όταν μπήκε, στράφηκα κι' εγώ για τ'ο δωμάτιό μου. Ξαπλώθηκα σ'ε μι'α πολυθρόνα. Τώρα οι ιδέες στριφογυρνούσαν σ'το νου μου άνάκατες, χωρίς συνάρτηση αρχής και τέλους. Η παλιά άειθαιότητα για τ'ον θάνατο τ'ης Μαγδαληνής δρθωόταν μέσα μου δυνατώτερη.

Η φοβερή σκηνή τ'ου νεκροσιάσιου μου κυρίεψε άπαισία τ'ο νου. Εκεί σ'το βάθος τ'ου κήπου, παράμερα από τις αίθουσες τ'ων άρρώστων, τ'ο τραγικό δωμάτιο. Η πεθαμένη κάτωρη σ'το σανιδένιο άροκάνιστο φέρετρο, τ'ο κεφάλι άκουμπισμένο σ'το στενό από πρόστυχο πανί μαξιλάρι, τ'ο γαμ'ατο ροκανίδια και πίτερα. Στ'ον τ'οίχο κάποιο ρολόι τοποθετημένο εκεί άσκοπα να μετρά τις άνύπαρχτες ώρες τ'ων πεθαμένων.

Ναι. Εκείνη είχε πεθάνει κι' άδύνατο να σκεφτώ τ'ο ένάντιο.

Οι λογισμοί μου στριφογυρνούσαν τώρα περισσότερο. Σηκώθηκα άπότομα και βγήκα έξω. Η νύχτα είταν προχωρημένη και σ'τους δρόμους β'ισίλευε άπόλυτη ήσυχία.

Ζητούσα με νευρική ταραχή ν' άκούσω κίνηση ζωής... θόρυβο. Βάδιζα χτυπώντας επίτηδες τ'α πόδια σ'το λιθόστρωτο. Είδα τ'ο σπ'ιτι τ'ης νέας θεοσκοτίενο.

Κι'ατόπι περπάτησα σ'την τύχη μη γνωρίζοντας που π'άω. Άξαφνα σ'ε μι'α γωνιά τ'ου δρόμου είδα κάποια γυναικεία σ'ια.

Άνατρίχιασα κι' άρχισα να τρέμω. Τ'α μάτια μου πετάχτηκαν έξω από τις κόγχες των.

Είταν εκείνη ή πεθαμένη, ή Μαγδαληνή, ναι ή ίδια.

Μιά μουγγριστή φωνή βγήκε από τ'ο στόμα μου.

— Μαγδαληνή είσαι σύ; Στάσου νά σοῦ μιλήσω, νά σοῦ πῶ δυό λόγια, δυό μονάχα.

Ξακολούθησε νά προχωρεῖ. Στό φῶς ἑνὸς φαναριοῦ τὴν ξαναεῖδα, ἴδια δλόϊδια, ὅπως τότε ὅταν τὴν ἀγαποῦσα. Τὸ κορμί της ἰσχνό, ἀδύνατο, ἀνάλαφρο. Τὸ φουσιάνι της στενὸ κομμένο ἀπάνω στό κορμί της.

Εἶταν ἡ Μαγδαληνή.

Κοίταξα τὰ χέρια της. Κρατοῦσε βιβλία. Τὰ μέτρησα. Εἶταν σωστά τέσσερα τὰ ἴδια πού ἡ νέα κρατοῦσε καί διάβαζε τὸ βράδυ.

Δὲν εἶταν ἡ Μαγδαληνή, εἶταν ἡ ἄλλη, ἡ Ξένη. Ἔπιασα τὸ κεφάλι γιὰ νά μὴ μοῦ φύγει ὁ νοῦς καί ξεφώνισα:

— Ξένη.. Ξένη.. στάσου..... Ξένη σ' ἀγαπῶ, στάσου μὴ φεύγεις.

Προσπάθησα νά προχωρήσω. Εἶδα ὅτι βρισκόμουν στό τέλος ἑνὸς δρόμου ἀδιέξοδου. Γύρισα μὲ βῆμα κλονιζόμενο στό σπίτι. Πῆρα τὴν πίπα μου κι' ἄρχισα νά καπνίζω. Κατόπι γιὰ νά διαλύσω τὶς τρελλές μου συλλογές ἔπιασα νά πίνω.

Βυθίστηκα σὲ μιὰ ζάλη. Δὲ γνωρίζω κατόπι ἀπὸ πόσων ὥρα πετάχτηκα ὄρθιος χτυπημένος ἀπὸ ἕνα δυνατὸ ὀραματικὸ ὄνειρο.

Κάποια βιαστικὰ κηδεῖα μέσα σ' ἕνα στενὸ δρόμο. Ἄπὸ πίσω της πέντε ἕξι ἄνθρωποι ἄγνωστοι. Μαζύ τους κι' ἐγώ. Μπῆκε σὲ μιὰ μικρὴ ἐκκλησία.

Δὲ γνώριζα ποιά εἶταν ἡ πεθαιμένη κι' οὔτε τολμοῦσα νά ἰδῶ τὸ πρόσωπό της, ὅμως μ' ἔπνιγε μιὰ τρομαχτικὴ θλίψη. Τὰ δάκρυα μοῦ γέμισαν τὰ μάτια.....

Ὁ πόνος αὐτὸς ποτὲ δὲν ἔπνε καί τὸν νοιώθω πάντα τὸν ἴδιο, σὰν ἀνιστορῶ τὸ δραματικὸ ἐκεῖνο ὄνειρο.

Μετὰ κάμποσες μέρες ξαναεῖδα στὴ μοναδικὴ αἴθουσα τὴν Ξένη. Μπροστά της πάλι τὰ ἴδια βιβλία, τὰ ὅποια εἶχα ἰδεῖ στὰ χέρια της τότε τὴ νύχτα. Τὴ χαιρέτησα.

Κάθισα, παράγγειλα τὸ συνειθισμένο μου πιτὸ καί γέμισα τὴν πίπα.

Ἄρχισα νά τὴν κοιτάζω μὲ μάτια ὀλοένα ξερευνητικώτερα. Ἡ ἐπίμονη ἰδέα ἡ ὅποια μὲ εἶχε τόσο βασανίσει τὶς

προηγούμενες μέρες μὲ κυρίευσεν ἰσχυρότερη ὀλοένα. Δὲν εἶταν ἄλλη ἢ νέα εἶταν ἢ ἴδια, ἢ παλιὰ, ἢ ἀγαπημένη τῶν νεανικῶν μου καιρῶν, ἢ ἴδια ἢ Μαγδαληνή.

Ὁ χρόνος δὲν τὴν εἶχε ἀγγίξει κι' εἶχε μείνει πάντα στὴ γλυκεῖα ἐκεῖνη νεότητα, πού φώτισε τὴ φτωχικιά μας ζωὴ. Συλλογίστηκα πολλὴν ὥρα.

Ἐπειτα σηκώθηκα ἀποφασιστικὰ καί πλησίασα τὴ νέα κοιτάζοντάς τὴν μὲ ἀγωνία σὰ νὰ περιμένα στὴν ἀπελπισία μου μιὰ βεβαίωση δικῆ της.

— Σὰς λένε Ξένη Μάγνου;

— Σὰς εἶπα ναί.

— Ἔχετε μείνει ἐδῶ ἄλλη φορὰ, σ' αὐτὴ τὴν πόλη;

— Ὅχι.

Ἡ ἄρνησή της μ' ἐρέθισε. Ἐπίμεινα.

— Εἶστε βέβαιη πῶς σὰς λένε Ξένη Μάγνου;

Ἄνοιξε μὲ ἀπορία τὰ μάτια. Πλησίασα τότε περισσότερο καί μὲ βιαστικὴ φωνή.

— Δὲ σὰς λένε Ξένη Μάγνου. Σὰς λένε Μαγδαληνὴ Ράμαση.

— Σὰς εἶπα τ' ὄνομά μου. Ξένη Μάγνου.

Μὲ κοίταξε κατάματα καί τὸ βλέμμα της μὲ τάραιξε περισσότερο.

Οἱ μαῦρες ἴριδες δυνατὲς μ' ἕνα ἀτελείωτο ὑγρὸ βάθος. Εἶταν τὰ μάτια τῆς ἄλλης, τῆς πεθαιμένης. Πρόσθεσα μὲ μεγαλειότερη ἐπιμονὴ προσπαθώντας συγχρόνως νά τῆς πιάσω τὸ χέρι.

— Ὅχι δὲν εἶστε ἡ Ξένη Μάγνου, εἶστε ἡ Μαγδαληνὴ Ράμαση, τὸ ξαίρω, εἶμαι βέβαιος, εἶστε ἡ Μαγδαληνὴ, ἢ Μαγδαληνὴ Ράμαση.

Τὴν πλησίασα περισσότερο. Μιὰ τρομάρα ζωγραφίστηκε τότε στό πρόσωπό της. Τραύλισε.

— Ὅχι, ὄχι εἶμαι ἡ Ξένη Μάγνου.

Τραβήχτηκα ἐνῶ κρῦος ἰδρώτας μὲ περιλουζε. Κάθισα σ' ἕνα μακρυνὸ τραπέζι νοιώθοντας διπλασιασμένη τὴ νευρική μου ἐπιμονή. Τώρα ξερενοῦσα τὴ νέα περισσότερο. Βυθιζόμουν στό ἐξέτασμα τῆς φυσιογνωμίας της κι' ἐννοίωσα μιὰ περίεργη ἡδονὴ σὰ μέθη. Ἀνακάλυψα κάποιο κίνημα τῶν χειρῶν της τὸ ὁποῖο μὲ πείραζε, ὅταν τ'ὄβλεπα ἄλλοτε σὲ κείνη. Εἶδα ξακολουθητικὰ νά τὸ κάνει.

Κατόπι μέτρησα πόσες φορὲς τὸ ἐπανάλαβε. Τὸ κοί-

ταγα πάντα, ἐνῶ μ' ἐρχόταν νὰ σηκωθῶ, νὰ τῆς τὸ σταματησω. "Α! τώρα κι' ἡ παραμικρότερη ἀμφιβολία, μοῦ εἶχε διαλυθεῖ.

Εἶταν χωρὶς ἄλλο ἡ ἀγαπημένη μου ἐκείνη, πού τόσο γλυκὰ εἶχε συγκινήσει τὴ δυστυχισμένη μας ζωὴ.

"Όταν ἡ νέα ἔφυγε καὶ τὴν εἶδα νὰ χάνεται μέσα στὸ σκοτάδι, ἔλεσα γονατιστὸς καὶ τεντώνοντας τὰ χέρια πρὸς τὸ μέρος ὅπου χάθηκε, φώναξα.

— Μαγδαληνὴ εἶσαι σύ, γιατί μου τὸ κρύφτεται. Ποιὰ θεϊκὴ τύχη μοῦ χάρισε νὰ σὲ ξαναύρω. Γιατί δὲ μοῦ τὸ λὲς νὰ πέσω σκλάβος στὰ πόδια σου καὶ μὲ βασανίζεις, ἐμένα πού σὲ λάτρευα μ' ὅλη μου τὴν ὑπόσταση;

"Εσφίξα τὸ κεφάλι μέσα στὰ χέρια, νοιώθοντας ὅτι μ' ἔφυγε ὁ νοῦς.

"Απὸ τότε ξαναεἶδα πολλὰς φορὰς τὸ βράδυ τὴ νέα. Τὸ μάτι μου καρφωμένο πάντα ἀπάνω της μ' ἀσάλευτην ἐπιμονή.

Εἶταν ἡ ἀγαπημένη μου, ἡ μυριολάτρευτή μου ἡ Μαγδαληνὴ. Ναὶ εἶταν.

Κάθε ἀντίθετο σ' αὐτὴ τὴν ἰδέα μοῦ γκρεμιζόταν σὰν πύργος χάρτινος πρὶν κάνε νὰ τὸ ἐξετάσω. Νέα πάντα νέα εἶχε μείνει ἐκείνη. Τὰ μαλιά της πάντα δλόμαντρα, τὰ μάτια της μεγάλα ζωντανὰ μὲ τὸ ἀτελείωτο ὑγρὸ τους βᾶθος.

Εἶχα ἀποφασίσει νὰ μὴν ἀποταθῶ πιά μὲ τ' ὄνομα Ξένη στὴ νέα. Γιατί, ἀφοῦ εἶταν ἡ Μαγδαληνὴ; Τώρα ὅταν ἔθγαινε τὴν παρακολουθοῦσα ἀδιάκοπα. Μιὰ νύχτα τὴν ξαναπλησίασα.

— Μαγδαληνὴ γιατί δὲ μοῦ φανερώνεσαι, δὲ μοῦ ξεσκεπάζεις τὸ μυστήριό σου; Δὲ μ' ἀγάπησες λοιπὸν ποτὲ σου, πὲς μου πού εἴσουν τόσα χρόνια;

Εἶδα πὼς ἡ νέα ἔβιασε τὸ περπάτημά της ἀποφεύγοντάς με. Τάχυνα κι' ἐγὼ μ' ἐπιμονὴ τὸ βῆμα.

— Μαγδαληνὴ εἶσαι σύ. Τὸ πρόσωπό σου τὸ ἴδιο, τὰ μαλιά σου τὰ ἴδια, ὅπως ὅταν σὲ πρωτογνώρισα, τὰ μάτια σου ἐκεῖνα τὰ ἴδια πάντα τὰ δλόφεγγα.

"Εφυγε. "Ετρεξα ἀπὸ πίσω της φωνάζοντας.

— Δὲν εἶσαι σὺ ἡ πεθαμένη, πού εἶδα τὴ φθερῆ

ἐκείνη νύχτα στὸ νεκροστάσιο. Τὰ μάτια σου ἐσένα δὲν πεθαίνουν. Τὰ στεγνὰ ἐκεῖνα, τὰ ἄδεια, τὰ σθυσμένα, δὲν εἶταν τὰ δικά σου, Μαγδαληνὴ, λατρεμένη τῆς ζωῆς μου.

Σταμάτησα. Κανένας δὲν εἶταν μπροστά μου. "Η νέα εἶχε χαθεῖ

"Απὸ τὴ νύχτα αὐτὴ δὲν ξαναεἶδα πιά τὴν Ξένη. Κάθε βράδυ περνοῦσα ἀπὸ τὴν κατοικία της. Εἶταν σκοτεινὴ, περικλεισμένη σ' ἓνα μυστήριο.

Μέσα στὴν κάμαρα μου, εἶμουν σὰν τρελλός. "Η περιόλη κηδεῖα τὴν ὁποία εἶχα ἰδεῖ στὸ δραματικὸ ἐκεῖνο ὄνειρο, μοῦ φανερώθηκε δεύτερη φορὰ στὸν ὕπνο, δυνατὴ, ζωντανή, ὅπως τὴν πρώτη ἀνανεώνοντάς μου τὴ βαθεῖα, τὴν ἀνεξήγητη θλίψη πού μὲ συνέπαιρνε ὅταν ἀνιστοροῦσα τὴν ὑποφαντασία ἐκείνη.

"Ενα βράδυ, ἐνῶ γυρνοῦσα ἄσκοπα τοὺς δρόμους μὲ τὴν ψυχὴ γεμάτη ἀπὸ τὴ νέα, πάντα ἀναζητώντας τὴν, χωρὶς νὰ τὴ συναντῶ, τὴν εἶδα ξαφνικὰ μπροστά μου.

Τὴν παρατήρησα στὰ μάτια. "Α! τώρα εἶμουν πιά βέβαιος ὀλότεια, εἶταν ἡ Μαγδαληνὴ.

Παρακολούθησα. Χάθηκε σ' ἓνα σπίτι, μῆκα κι' ἐγὼ κι' ἀνέβηκα ἀπὸ πίσω της τὴ σκάλα.

"Ανοιξε ἓνα δωμάτιο. Κάθισε. Κάθισα κι' ἐγὼ κατάντικρα της. Σήμερα μοῦ δειχόταν καλὴ. Τὰ μεγάλα της μάτια μὲ κοίταζαν μὲ συμπάθεια.

"Εγὼ τὴν ξέταξα, τὴν ξερενοῦσα πάντα μὲ μιὰν ἀνείπωτη μυστηριακὴ ἠδονή. Κατόπι σηκώθηκα καὶ τὴν πλησίασα. Μ' ἄφηκε νὰ τῆς πιάσω τὸ χέρι.

— Μαγδαληνὴ, πὲς μου εἶσαι σὺ;

Μὲ κοίταξε καλὰ καλὰ στὰ μάτια.

— Γιατί μοῦ κρύβεσαι ἀγαπημένη τῆς ζωῆς μου, γλύκανε τὴν τίκρα τοῦ χωρισμοῦ μας μὲ δυὸ λόγια ἀγάπης, δυὸ λόγια σου μονάχα.

Ἐακολουθοῦσε νὰ μὲ κοιτάζει μ' ἐπιείκεια καὶ κλωσύνη.

— Φωτίζομαι ἀπὸ ἀδύστυχη λάμψη τώρα ξαναβλέποντάς σε. "Αχ Μαγδαληνὴ, πὲς μου πὼς δὲν πέθανες, πὼς δὲν εἶσαι σὺ ἡ νεκρὴ πού εἶδα νὰ κατεβάζουν στὸν τάφο καὶ πού διάβασα τ' ὄνομά της στὸ φοβερὸ ἐκεῖνο κατάλογο τῶν πεθαμένων τοῦ νοσοκομείου. Κρατοῦσε κι' ἐκεῖνο μιὰ γραμμὴ σὰν τ' ἄλλα μὲ τὸ ἴδιο καλλιγραφημέ-

νο γραψίμο καθώς όλα μέσα στην τελευταία ισοπέδωση του θανάτου.

Σιωπούσε πάντα.

— Πώς ξαναφάνηκες, ύστερα από τόσα χρόνια. "Ετσι πάντα νέα. Πώς σταμάτησε ή φθορά μπροστά στα πόδια σου; Ναι ἀλήθεια Μαγδαληνή, δὲν εἶσουν ἐσὺ ἢ ξαπλωμένη ἐκείνη τὴ νύχτα μέσα στὸ ἀροκάνιστο σανιδένιο φέρετρο.

Μοῦ φαινόταν τώρα, πὼς ἡ νέα μὲ κοίταζε κάπως μὲ οἶκτο, κάπως μὲ θλίψη Τραύλισα.

— Σ' ἀγαπῶ, σ' ἀγαπῶ καὶ τρέμω γιὰ σένα.

Σώπασα, τὴν εἶδα τότε νὰ χαμηλώνει τὸ κεφάλι καὶ νὰ μὲ πλησιάζει. "Εφερε σιγὰ σιγὰ τὰ χεῖλια στὸ μέτωπο μου κι' ἀπόθεσε ἓνα σιγανό, ἀνάλαφρο φιλί. Μουρμούρισε.

— Δυστυχισμένη, δυστυχισμένη.

"Υστερα στράφηκε καὶ σὰ μιλώντας στὸν ἑαυτὸ της.

— Τρελλός, τρελλός, ἄχ ὁ δυστυχισμένος.

Τὸ εἶπε σιγὰ σιγὰ πρυφυλαγμένα κι' ὅμως ἐγὼ τ' ἄκουσα χτυπητὰ στ' αὐτιά μου κι' ολοκάθαρα. Νόμισα ὅτι μὲ χτύπησε στὸ κεφάλι πέσιμο βράχου.

"Εγίνα ἄνω κάτω. "Αξαφνα ὅλη ἡ δύναμη κι' ἡ ἐπιμονή μου ἀφανίστηκαν ἀπότομα. Δὲν μπόρεσα, λέξη πιὰ ν' ἀρθρώσω.

Σηκώθηκα ἀργὰ ἀργὰ, ἔσκυψα, καμπούριασα τὸ κορμὶ καὶ προχώρησα πρὸς τὴ θύρα. Κατέβηκα τὴ σκάλα κλονιζόμενος καὶ μουρμουρίζοντας.

— Τρελλός, τρελλός... δυστυχισμένος... Ξένη... Μαγδαληνή... τρελλός τρελλός Μαγδαληνή... Ξένη...

"Απὸ τότε συνάντησα μερικὲς φορὲς τὴ νέα. Μοῦ φαινόταν πάντα ὠχρότερη.

Δὲν τόλμησα νὰ τῆς ξαναμιλήσω. Σὲ κάθε συνάντηση, ἔννοιωθα ἓνα κοῦρο ἰδρώτα νὰ μὲ περιλούζει, ἐνῶ στ' αὐτιά μου βούιζαν τὰ τελευταία της ἐκείνα λόγια.

— Τρελλός... τρελλός... ἄχ ὁ δυστυχισμένος.

"Ενα σούρουπο ἐνῶ μόνος κάπνιζα στὸ δωμάτιό μου, ἔννοιωσα κάποια δύναμη ἀνίκητη νὰ μὲ σκουντᾷ νὰ τρέξω νὰ τὴ συναντήσω. Μιὰ λαχτάρα ἀνακατωμένη μὲ θλίψη καὶ βαθὺ πόνο.

"Αρπαξα τὸ καπέλλο καὶ βγήκα. Πῆρα τὸν ἴδιο δρόμο τῆς μέρας ἐκείνης. "Ανέβηκα τὴ σκάλα καὶ μπῆκα στὸ δωμάτιό της.

Βρέθηκα μπροστὰ σ' ἓνα τραγικὸ θέαμα.

"Ἡ Ξένη κοιτόταν ξαπλωμένη ἀνίκητη, κατακίτρινη στὸ στενό της κρεβάτι. Μιὰ γριὰ ἐκλαιγε στὸ πλάι της. Στάθηκα σὰν καρφωμένος στὸ ἔδαφος. "Επειτα μὲ τὸ καπέλλο στὰ χεῖρια, προχώρησα. "Ἡ γυναῖκα μὲ σταμάτησε:

— Σιγὰ-σιγὰ, ἡ κοπέλλα εἶνε πεθαμένη... καυμένη ἄτυχη νέα.

"Επեսα στὰ γόνατα καὶ τὰ δάκρυα μου πλημύρισαν τὰ μάτια.

"Υστερα, κάθισα σὲ μιὰ καρέγλα. "Οταν γύρισα νὰ ξαναἰδῶ ἢ γυναῖκα εἶχε φύγει.

"Ἐξω ἡ νύχτα βάρθαινε ὀλοένα. "Ενος φόβος ἄρχισε τώρα νὰ μὲ κυριεύει.

Κάποιο ρολοῖ στὸ πλαῖνὸ δωμάτιο χτύπησε ἀργὰ ἀργὰ ὥρες. "Ανατρίχισα Μέτρησα τοὺς ἤχους καρδιοχτυπώντας. Ξακολουθοῦσαν, ξακολουθοῦσαν, λὲς καὶ δὲ θὰ τελείωναν ποτέ. Δώδεκα.

Τὸ πρόσωπο τῆς νεκρῆς εἶταν ἡσυχὸ κι' ὅμως δὲν μπορούσα νὰ τ' ἀντικρίσω. Μιὰ στιγμή νόμισα ὅτι ἄκουσα παράξενους ἀνεξήγητους κρότους, ὕστερα ἀναστεναγμούς, κατόπι σὰ φτεροκόπημα πουλιῶν μεγάλων.

Μ' ἐρχόταν νὰ ξεφωνίσω. Σηκώθηκα καὶ περπάτησα μέσα στὸ δωμάτιο, ἐνῶ τὰ πόδια μου λιγοῦσαν. Ξανακάθισα.

"Αξαφνα ἀνορθώθηκα μὲ τὰ μάτια ξεκοχιασμένα ἀπὸ φόβο, κι' ὁ λάρυγκάς μου σφίχτηκε νὰ μὲ πνίξει.

Μέσα σ' ἓνα βαθειοκίτρινο φῶς εἶδα στὴν ἄκρη τοῦ δωματίου τὴν ἀγαπημένη μορφή τῆς Μαγδαληνῆς. "Ετσι ὅπως πῖνα. Τὸ πρόσωπό της μακρουλό, ἰσχνό, ὠχρό, τὰ τόξα τῶν φρυδιῶν της, καμπυλωμένα, λεπτά, ἡ μύτη της ἀπαλὰ γριπῆ, τὰ χεῖλια της ἀλάφροροδίνα, ὅμως, φρίκη, μὲ τὰ μάτια κλειστά, σβυσμένα, ρουφηγμένα, σὰν ἄδεια βουλιαγμένα μέσα στὶς ἐξογκωμένες κόγχες, δλοῖδια ὅπως τὴ νύχτα τοῦ νεκροστασίου.

Τέντωσα τὰ χεῖρια πρὸς τὴν πεθαμένη. Τὰ μάτια τότε τῆς νεκρῆς ἀνοιξαν καὶ μὲ κοίταξαν δυνατὰ, ἀστραφτερά, κατὰμυρα μὲ τὸ ὑγρὸ, συνταραχτικὸ ἐκείνο βάθος.

Ἔπιασα μὲ τὰ δυὸ χέρια τὸ κεφάλι κι' ἄρχισα νὰ
ξεφωνίζω, ἀναρθρα, ἀσυνάρτητα, γεμᾶτος ἰρηνάρα.

Ἔπειτα χαμήλωσα τοὺς ὄμους, καμπούριασα τὸ
κορμί καὶ προχώρησα νὰ φύγω, μονομουρίζοντας σὰ φω-
τισμένος τὴν ὥρα ἐκείνη ἀπὸ κάποια ἀποκαλυπτικὴ λάμψη.

— Μαγδαληνή... Μαγδαληνή... Ξένη.. ἄχ Ξένη.
ἀγαπημένες μου. Μιά ψυχὴ ἢ ἴδια ψυχὴ, σὲ δυὸ κορ-
μιά... Δυὸ ζωές.. μὰ ψυχὴ ἢ ἴδια.

Ἵταν στράφηκα νὰ ξανακοιτάξω τὴν πεθαμὲνὴ δὲν
εἶδα τίποτα πιά. Ἡ νεκρὴ κοιτόταν μὲ τὸ πρόσωπο ἡσυχὸ
στὸ ἄσπρο τῆς κρεββάτι.

Εἶχα ὄνειρευτεῖ, φανταγμοὶ μὲ εἶχα βασανίσει ;

Κοίταξα ὀλόγυρα, παρατήρησα πάλι τὸ μέρος, ὅπου
εἶχε φανερωθεῖ ἡ μορφὴ τῆς Μαγδαληνῆς. Τίποτα.

Ἔβαλα τὸ μέτωπο μέσα στὶς παλάμες κι' ἐπανάλαβα
γεμᾶτος ἀγωνία.

— Δυὸ ζωές καὶ ψυχὴ μία... Μαγδαληνή... Ξένη.

Τὴν ἄλλη μέρα ἀκολούθησα τὴν κηδεῖα.

Περπάτησα γεμᾶτος ζᾶλη ἐκεῖ στὴν ἄκρια τῆς πόλης,
ὅπου δὲν εἶχα πάει ποτέ μου. Μιά στιγμὴ κουρασμένος
σταμάτησα, κατόπι προχώρησα γιατί εἶχα μείνει πίσω.

Ἡ συνοδεία εἶχε στρέψει κάποιο στενὸ δρόμο. Ἔ-
στρεψα κι' ἐγώ.

Τότε παράλυσα ἀπὸ τὸ φόβο....

Πήγαινε θλιβερὴ βιαστικά. Πέντε ἔξη ἄνθρωποι ἀπὸ
πίσω, ἄγνωστοι. Χώθηκε γρήγορα μέσα στὸ νάρθηκα τῆς
ἐκκλησιᾶς.

Παρατήρησα καλὰ καλὰ. Εἶταν ἐκείνη ἢ ἴδια ἢ κη-
δεῖα πὺν εἶχα ὀραμαστῆι τότε μέσα στὸ ζωντανὸ ἐκεῖνο
ὄνειρο.

Σήμερα γινώριζα ποῖα εἶταν ἢ πεθαμὲνὴ.

Περπάτησα γρήγορα γιὰ νὰ σταθῶ πλάι στὸ φέρε-
τρο μέσα στὴν ἐκκλησία, ἐνῶ ὁ βαθὺς ὁ ἀλησμόνητος
ἐκείνος πόνος τὸν ὁποῖο ἐννοιωθα ὅσες φορὲς ἀνιστοροῦσα
τὴν προφητικὴν αὐτὴν ὄνειροφαντασία, μοῦ κυρίευε πάλι
τὴν ταραγμὲνὴ ψυχὴ.

Ω! ΠΩΣ ΤΑ ΚΛΑΙΩ...

ἽΩ! πὺς τὰ κλαίω τὰ χρόνια μου ὄλα ἐκεῖνα
ὄπὸν μοῦ τᾶχει ὁ πόνος μαραζώσει
σὺν ὁ βορριάς τ' ἀδύναμα τὰ κρῖνα.

ἽΩ! πὺς τὰ κλαίω τὰ χρόνια μου ὄλα ἐκεῖνα
πὺν σὰ χλωμὲς λαμπάδες ἔχουν λυώσει.

Πρέπει ἢ ζωὴ γιὰ πάντα πρὶν μ' ἀφίσει
κάποιο καλὸ μεγάλο νὰ μοῦ δώσει
τραγὴ κάποια χαρὰ νὰ μοῦ δωρίση,
τὸ σῶμα μου ἢ ψυχὴ προτοῦ τ' ἀφίσει
μὰ ἀνώτερη ἡδονὴ πρέπει νὰ νοιώση.

ἽΩ! ἡδονὴ τῆς ἡδονῆς! τὰ χέρια
σὲ σέβανε τρεμάμενα τ' ἀπλώνω
σὰ δυὸ λαχταρισμένα περιστέρια,
θὰ σοῦ δοθῶ μὲ τὴν ψυχὴ μου ἀκέρια
κ' ὑποταγμὲνὴ στὸ δικό σου νόμο.

τὴν ἀγὸνην ὀδύνη, τὴν ἀνία
τὴν κοῦα λογικὴ τὴν ἀπαρημέμαι.
Θέλω νὰ ταξιδέψω μὲ τὰ πλοῖα
τῶν πόθων καὶ γαλήνη ἢ τριζυμῖα
στὸ πέλαγὸ σου αἰῶνια νὰ πλανιέμαι!

ΜΕΣ ΣΤΗΝ ΑΠΕΡΑΝΤΗ ΣΚΗΝΗ

Τὴ νύχτα ἀργὰ πολλές φορές
στή μοναξιά τῆς κάμαρας
θεατρικὸ σὰ νὰ κυττάζω κάποιον ἔργο
ἀρχαϊκὸ, μὲ μάσκες καὶ κοστούμια,
σὲ ὑπαίθριο ἓνα θέατρο χαϊδρικό.
Κάποτε ὁ ἑαυτός μου πρωταγωνιστεῖ.
Τὸ πῶς σιχνὰ τέταρτο ἢ τρίτο παίζει ρόλο.
Μὰ ὅσο κι' ἂν εἶναι ἀσήμαντο τὸ μέρος του,
ὅσο κι' ἂν τέλεια οἱ ἄλλοι νὰ ὑποκρίνονται,
ἔγὼ τοῦ ἴδιου μου ἑαυτοῦ τὸ παίξιμο κυττάζω.

Γιὰ λίγην ὥρα — ὡς εἶναι φυσικὸ —
τὸ λαμπρὸ παίξιμο τῶν ἄλλων μὲ δεσμεύει.
Τὶς δραματικὲς σκηνὲς καὶ τὶς ἐξάρσεις
τῶν πῶς ἐξασκημένων θεατρίνων
βέβαια δὲ μπορῶ νὰ μὴ θαυμάσω.
— Αὐτοὶ ἴναι πῶς γεροὶ σὲ ὑπόκριση
γιατὶ ποὺς στέκει ἢ μάσκα καὶ ὁ ρόλος —
καὶ τότε ὁ ἑαυτός μου χίνεται,
τόσο ἀδέξιο μοιάζει νᾶν τὸ παίξιμό του
μὲ τὴν ἀδιάφορα θλιμμένη μάσκα του.
Τὶς λιγοστὲς ὁμως φορές πὸν στέκεται
καλὰ μὲς στὴν ἀπέραντη σκηνῇ
κι' ἔχει ὁ μοιόλογός του κατὰ τὸ σπαρακτικόν,
νομίζω πὸς τοῦ ἀξίζει ἢ προσοχὴ μου.

Μὰ πόσο σπάνιες εἶναι οἱ φορές
πὸν ὁ ἑαυτός μου τὸν κρατεῖ καλὰ τὸ ρόλο!

ΡΙΚΑ ΣΕΓΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΓΙΩΡΓΟΥ ΧΡΥΣΑΥΓΗ

ΑΘΑΝΑΤΕΣ ΑΙΧΜΑΛΩΣΙΕΣ

ΠΡΑΞΙ ΤΡΙΤΗ

Τὸ σπίτι τοῦ Παύλου. Αἴθουσα ἀπλᾶ ἐπιπλωμένη.
Στὸ βάθος δεξιὰ βιβλιοθήκη. Ἀριστερὰ γραφεῖο. Στὸ βά-
θος πόρτα πὸν ὀδηγεῖ στὴν ἔξοδο. Στὸ ἀνέβασμα τῆς Αὐ-
λαίας ὁ Περικλῆς φαίνεται καθισμένος μπρὸς στὸ τραπέζι
πρὸς τὰ δεξιὰ κι' ἐργάζεται πάνω σὲ κάτι χαρτιά. Ὁ Τέλης
βηματίζει ἐδῶ κι' ἐκεῖ.

Τέλης (χαμογελῶντας). Πρέπει νᾶναι πολὺ καλὸς ἄν-
θρωπος ὁ Παῦλος νὰ μᾶς ἀφίνει ν' ἀπολαμβάνομε ἔτσι
τὴν ἡσυχία τοῦ σπιτιοῦ του.

Περικλῆς (γράφοντας). Τί; Τί λές;

Τέλης. Λέω γιὰ τὸν Παῦλο. Μᾶς ἔχει ἀκόμα μόνους.
(βλέπει γύρω) Τὸ σπίτι του εἶναι τόσο μελαγχολικὸ ὅσο
κι' αὐτὸς ὁ ἴδιος.

Περικλῆς (ἐξακολουθῶντας νὰ γράφει). Ναί. Ἔχει
ἡσυχία ἐδῶ.

Τέλης. Ὁρισμένως κάτι θὰ συμβαίνει σ' αὐτὸν τὸν
ἄνθρωπο. Κάποιος πόνος κρύβεται μέσα του. Εἶναι στιγμὲς
πὸν ἢ ἀπόγνωσι ζωγραφίζεται στὸ πρόσωπό του.

Περικλῆς (σηκώνοντας τὸ κεφάλι). Κι' ὁμως αὐτὰ δὲν
τὰ λές ἀπὸ ἀληθινὸ ἐνδιαφέρον φίλου. Εἶσαι πάντα ἕνας
φιλόσοφος. Τίποτα ἄλλο παρὰ ἕνας φιλόσοφος.

Τέλης. Τί ἐννοεῖς μ' αὐτό;

Περικλῆς. Νά. Ἐναν ἄνθρωπο σὰν τὸν Παῦλο, πὸν
σοῦ ἐμπνέει τὴν φιλία, τὴν ἀγάπη, ἐσὺ δὲν τὸν βλέπεις
παρὰ σὰν ἕνα πείραμα.

Τέλης. Οὐφ. Πᾶψε φίλε μου.

Περικλῆς. Μοῦ κάνει κακὸ νὰ σὲ βλέπω νὰ ζητᾶς

σ' αὐτὸν ἓνα ἀντικείμενον ποῦ ἐπάνω του θὰ ἐπαληθεύσεις τὶς φιλοσοφικὲς δοξασιές σου.

Τέλης (μὲ κάποια κακία, πλησιάζοντάς τον) Πᾶψε μαθηματικέ.

Περικλῆς. Εἶμαι μηχανικός φίλε μου. Ὁχι μαθηματικός (μαζεύει τὰ χειρόγραφα του). Κατέχω τὴν ἐπιστήμη τῶν γραμμῶν. Μιά μέρα θὰ τεθῶ στὴν ἐξυπηρέτησι τῶν ἀνθρώπων.

Τέλης (μὲ εἰρωνία). «Στὴν ἐξυπηρέτησι τῶν ἀνθρώπων»! Μὰ δὲν λές τίποτε δικό σου. Αὐτὸ σῶπε ὁ Παῦλος.

(Περικλῆς παίρνει τὸ καπέλλο του. Σὲ λίγο ὁ Παῦλος μπαίνει ἀπ' τὸ βῆθος. Ἐνὰ κῦμα μελαγχολίας εἶναι ριζμένον στὴν ἐμφάνισί του)

Περικλῆς. Καλησπέρα ἀγαπητέ μου.

Τέλης.

Παῦλος. Σᾶς ἄφισα λίγο μόνους. Θὰ μὲ συγχωρεῖστε βέβαια. Ἐξαιρετικά εἶχα λίγη δουλειὰ περισσότερη ἀπόψε.

Περικλῆς (χαμογελώντας). Μὰ τί λές Παῦλε; Σὲ λίγο θὰ μᾶς ζητήσεις συγγνώμην ἐπειδὴ μ' ὄλη μας τὴν ἀδιακρισία ἐρχοῦμαστέ καὶ σ' ἐνοχλοῦμε.

Παῦλος. Μὰ ὄχι. Μὴ μιλάς ἔτσι ἀγαπητέ μου. Ξέρεις καλὰ πόσο πολὺ καταλαβαίνω τὴν ἀξία τῆς συντροφιάς (βλέποντάς τον μὲ τὸ καπέλλο). Μὰ τί λοιπόν; Φεύγεις; Αὐτὸ εἶναι ἐναντίον τῶν ὅσων περιμένω ἀπὸ σένα (πλησιάζει τὸ γραφεῖο καὶ κτυπᾷ ἓνα κονδοῦνι. Ὁ ὑπηρέτης μπαίνει).

Παῦλος (στὸν ὑπηρέτη). Δὲν μοῦ λές; Μὲ ζήτησε κανεὶς;

Ἐπιτηρέτης. Μάλιστα κύριε. Ἦρτε ὁ κ. Βλάετ.

Παῦλος (μὲ ἔξαφνη χαρὰ καὶ χωρὶς νὰ τὸ θέλει). Ὁ κ. Βλάετ; Λές ἀλήθεια;

Ἐπιτηρέτης. Μὰ γιὰ ποῖο λόγο; νὰ σᾶς πῶ ψέμματα κύριε;

Παῦλος. Καλὰ. Λοιπόν;

Ἐπιτηρέτης. Ἐπειδὴ δὲν σᾶς ἤυρε ἐδῶ μοῖπε πὼς θὰ περάσει ἀργότερα.

Παῦλος. Καλὰ. Πήγαινε (ὁ ὑπηρέτης βγαίνει).

Παῦλος (μὲ χαρὰ). Ὁ Βλάετ! Τὸν εἶχα χάσει λίγο καιρὸ τὸν ἀγαπημένο τεχνίτη. Καὶ νάτος πάλι. Ἔρχεται μὲ τὸν ἴδιο ἔξαφγο καὶ καλλιτεχνικὸ τρόπο του.

Τέλης (τὸν πλησιάζει). Ἐμεῖς ἔχομε τόσο καλὰ συνηθίσει ἐδῶ. Μπήκαμε πρὶν ἔρθεις ἐσὺ.

Παῦλος (σιγά). Ναι. Σᾶς εὐχαριστῶ γιαντό. Νᾶναι μόνος του κανεὶς εἶν' ἀνυπόφορο.

Περικλῆς (πλησιάζοντάς τον). Παῦλε. Γιὰ πάντα λοιπὸν θὰ μένει τὸ μελαγχολικὸ αὐτὸ κῦμα στὸ πρόσωπό σου;

Παῦλος (προσπαθώντας νὰ χαμογελάσει). Σοῦ φαίνομαι μελαγχολικός; Ἐγώ;

Περικλῆς. Ναι, σοῦ Παῦλε.

Παῦλος (μὲ ἀφέλειά). Ἴσως. Σήμερα ἀλήθεια ἤμουν ἐξαιρετικά ἄκεφος.

Περικλῆς. Ὁχι. Ὁχι μόνο σήμερα. Πάντα Παῦλε. Κι' ὅμως ποτὲ δὲν μπόρεσα νὰ μάθω τὴν αἰτία.

Παῦλος (σηκώνεται καὶ βηματίζει στὸ δωμάτιο. Ἐπειτα σταματᾷ βλέποντάς πρὸς τοὺς ἐπισκέπτας του). Ἐγὼ μιὰ ἰδέα. Βγαίνομε ἀπόψε ἓνα γύρο; Θὰ πῶ καὶ στὸν Βλάετ νᾶορη μαζί μας.

Τέλης. Σὲ βεβαίῳ δὲν σκέφτηκες ἄσχημα.

Περικλῆς. Ἐμένα ὅμως θὰ μὲ συγχωρεῖστε.

Παῦλος. Τί; Δὲν θάρτετε λοιπὸν μαζί μας;

Περικλῆς (κρατώντας τὸ καπέλλο). Αὐποῦμαι ἀληθινὰ ἀγαπητέ μου. Μὰ ξεύρεις θ' ἀσχοληθῶ ἀπόψε στὴν λύσι ἓνός προβλήματος χωρομετρίας. Νοιώθω ἓνα πείσμα νὰ τὸ τελειώσω.

Παῦλος. Καλὰ. Δὲν θέλω νὰ ἐμποδίσω τὴν ὁρμὴ τῆς κρίσεώς σου (τὸν χαιρᾷ).

(ὁ Περικλῆς φεύγει).

Τέλης (χαμογελᾷ βλέποντάς πρὸς τὸ μέρος ποῦ φυγε ὁ Περικλῆς). Ξεύρεις τί μοῦλεγε πρὸ ὀλίγου; ὅτι «κάποτε θὰ τεθεῖ στὴν ἐξυπηρέτησι τῶν ἀνθρώπων».

Παῦλος. Καὶ γιατί ὄχι. Ἐνας μηχανικός πρέπει νάχει μέσα του τὴ φλόγα τῆς ὀφελιμότητας. Ἄν κάθεται καὶ διασκεδάζει πάνω σ' ἀξιώματα καὶ συμπεράσματα ἔχοντα; ὡς μόνη του ἀσχολία ν' ἀπολαμβάνει τὴν Γοητεία τῆς Λογικῆς δὲν θὰ τοῦ μείνει βέβαια καθόλου καιρὸς νὰ σκεφθῇ γιὰ τὸν ἄνθρωπο.

Τέλης (ἀδιόφορα). Πφ. Νὰ ἐνδιαφερθεῖ κανεὶς γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Μὰ δὲν ὑπάρχει στὸν κόσμον κάτι πρὸ μάτιο ἀπ' αὐτό.

Παῦλος (νευρικά). Γιατί;

Τέλης. Γιατί ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἓνα ἀνίατο ἐλάττωμα: Δὲν ἀλλάζει ποτέ. Εἶναι ἀνελεύθερος σ' ἓνα τρομερότατο σημεῖο.

Παῦλος. Μὰ αὐτὸ πού προφέρεις εἶναι ὕβρις κατὰ τοῦ ἀνθρώπου.

Τέλης. Ὅχι! εἶναι ἡ ἀλήθεια.

Παῦλος. Δὲν ἔχει γνωρίση κανεὶς τόσο βαθειὰ τὴν Ἀλήθεια ὥστε νάχει τὸ δικαίωμα νὰ καταφέρεται ἔτσι κατὰ τοῦ ἀνθρώπου.

Τέλης. Μ' ὅλα ταῦτα ἔχω δίκιο Παῦλο. Νὰ ἴς πάρωμε ὁποιοδήποτε παράδειγμα. Πᾶρε ἓναν πού ἔχει γεννηθεῖ μὲ κάποια κλίσι πρὸς τὸν παρεξηγημένο γεροπολιτισμό. Σὲ βεβαιῶ θὰ περάσει ὅλη του τὴ ζωὴ μέσ' τὴν κενοδοξία καὶ θὰν ἀδύνατο σὲ μᾶς νὰ τὸν ἀπαλλάξωμε ἀπ' τῆς ἀποκρυσταλλωμένες πάνω του νοσηρότητες κι' εὐαισθησίες πού δημιουργεῖ ὁ ἀριστοκρατικὸς βίος.

Παῦλος (μ' ἔκφρασι ἀδθυμίας). Ὡ. Παῦσε. Μὴ μιλάς ἔτσι γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ.

Τέλης (γελά). Πῶ. Πῶ. Δὲν σὲ ἤλιψα τόσο ἀμείλικτο διώκτη τῆς Σκέψεως.

Παῦλος (σηκώνεται). Μὰ πῶς ἐπιμένεις ἔτσι; Δὲν ἔχομε ἄραγε τὸ δικαίωμα ν' ἀπομακρυνθοῦμε ἀπ' τὰ παισιόδοξα πορίσματα αὐτῶν τῶν πένθιμων σκέψεων, ἀτενίζοντας μὲ μάτι πιδ ἔλπιδοφόρο τὸν ἄνθρωπο, βοηθώντας ἔτσι τὸ πνεῦμα του ν' ἀνέβει ἀφοβο πιδ ψηλὰ ἀπ' τὸ ἐπίπεδο τῆς μονοτονίας καὶ τῆς συνήθειας; Δὲν θὰ μπορούσαμε ἄραγε νὰ στρέψωμε τὸν αἰώνιο ἀγῶνα τῆς ζωῆς του σ' ἓνα ὀρίζοντα πιδ μγάλο, πιδ φωτεινὸ ὠθώντας τον ἔξω ἀπ' τοὺς στενοὺς τοίχους τῆς ἀσάλευτης ὑπαρξῆς του; (σταθερὰ) Ναι. Ναι. Μποροῦμε. Ὁ ἄνθρωπος μ' ὅλο τὸ σύνολο τῶν στυγνῶν ἀδυναμιῶν του δὲν εἶναι μικρός. Εἶναι ἓνας γίγας πού μέσα του ἄν ζεῖ τὸ ἐφήμερο, καίει ὅμως καὶ ἡ ἀκοίμητη φλόγα τοῦ αἰωνίου ἄν ἔχει μέσα του κάτι τὸ στάσιμο, ἔχει συγχρόνως καὶ κάτι πού ἀένναα κινεῖται πρὸς τὴν ἀτέλειωτη περιεκτικότητα τοῦ Ἀπειρου. Αὐτὸς εἶναι ὁ ἄνθρωπος! Εἶν' ἓνα θαυμάσιο καλλιτέχνημα ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου, κάτι πού ἐπάνω του ἀντανακλᾷ ἡ Θεότης!

Τέλης. (μ' ἀπάθεια) Ναι, εἶν' ὠραία ἡ ρητορεία φίλε μου. Μὰ δὲν ἀποδεικνύει τίποτε. Ἡ ἀπορίε μας μένου

πάντα οἱ ἴδιες. Προχωροῦμε καὶ φθάνομε στὸ τέλος ὅταν ἀκόμη δὲν εἶδαμε κἂν τὴν ἀρχή.

Παῦλος (κάθεται πάλι στὴ θέσι του). Καλά. Προσπάθει ἐνὸς νὰ λύνεις τίς ἀπορίε γιὰ νᾶσαι πάντα μέσ' τίς ἀπορίε.

(Μπαίνει ἔξαφνα ὁ Βλάετ ἀπ' τὴ θύρα τοῦ βάνους χωρὶς νὰ κτυπήσει καὶ προχωρεῖ ζωηρὰ πρὸς τὸν Παῦλο).

(Ἡ συνέχεια στὸ ἐρχόμενο)

ΠΑΝΩ ΣΤΟ ΠΟΙΗΜΑ ΤΟΥ ΚΑΒΑΦΗ

“ΚΑΙΣΑΡΙΩΝ”

Οἱ κριτικοὶ τοῦ Καβαφικοῦ ἔργου τὸ διαίρειν σὲ τρεῖς περιοχές: τὴν φιλοσοφική, τὴν αἰσθησιακὴ καὶ τὴν ἱστορική. Ἡ διαίρεισις ὅμως αὐτὴ δὲν πρέπει νὰ θεωρεῖται ὡς ἀπόλυτη. Ἄν ἐξετάσωμε, στὴν ἱστορική περιοχὴ θὰ βροῦμε ποιήματα ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἄλλα ἀνήκουν στὴν φιλοσοφική (τὰ φιλοσοφικά ἱστορικά ποιήματα, ὅπως ἐπὶ παραδείγματι τὰ «Μανουὴλ Κομνηνός», «Αἰμιλιανὸς Μονάη, Ἀλεξανδρεὺς, 628-655 Μ.Χ.», «Δαρεῖος») καὶ ἄλλα στὴν αἰσθησιακὴ περιοχὴ (τὰ αἰσθησιακά ἱστορικά, ὅπως τὰ «Τέμεθος Ἀντιοχεύς» 400 Μ.Χ., «Ἐν πόλει τῆς Ὁσροηνῆς», «Καίσαριων»). Ὁ κύκλος τῶν ἱστορικῶν ποιημάτων δὲν εἶνε λοιπὸν ἐντελῶς ἀνεξάρτητος· καὶ ἄν θέλωμε νὰ τὸν παρουσιάσωμε μὲ σχῆμα, θὰ τὸν παριστάναμε νὰ τέμνη τοὺς δύο ἄλλους.

Στὰ φιλοσοφικά ἱστορικά ποιήματα εἶνε χυμένες οἱ θεωρίε τοῦ ποιητοῦ. Τὰ πρόσωπα, οἱ ἥρωές των — φανταστικά δημιουργήματά του, σὲ πολλὰ — εἶνε σύμβολα φιλοσοφικῶν ἐνοιῶν, πού θὰ μπορούσαν νὰ προσαρμολοσθοῦν καὶ στὴν σημερινὴ ζωὴ, γιὰ τὴν ἀτομική ἢ τὴν ὁμαδικὴ δράσι.

Στὰ αἰσθησιακά ἱστορικά, ὁ Καβάφης αἰσθάνεται, καὶ συγκινεῖται μὲ τὰ πρόσωπα πού μᾶς παρουν-

σιάζει. πρόσωπα ή ἀληθινά πού τόν ἐνδιέφεραν και τόν ἐνέπνευσαν κατά την διάρκειαν τῶν ἱστορικῶν μελετῶν τού, ή φανταστικά τοποθετημένα σέ ὀρισμένην ἐλοχή.

Ἡ ἱστορία ὑπῆρξε γιά τόν Καβάφη, μορῶ νά πῶ, ἀνάγκη τῆς ζωῆς του (1). Ἐγεννήθηκεν ἱστορικός· κι ἂν δέν ἐξεδήλωσε τήν ἱστορικὴ του κλίση και τήν ἱστορικὴ του πολυμάθεια μέ καθαυτὸ ἱστορικά συγγράμματα, τὸν διαβλέπομε ὅμως τέτοιον στὰ ἱστορικά του ποιήματα. Καί δέν πρέπει νά λυπόμαστε — ἂν δέν πρέπει νά τὸ θεωροῦμε κ' εὐτύχημα — πού δέν ἔγραψεν ἱστορία, γιατί μᾶς ἐπαρουσίασε μέ τὸν δικό του ἀποκλειστικά τρόπο, ὑπὸ τὸ πρῖσμα, νά ποῦμε, τοῦ καλλιτεχνικοῦ Ἐγώ του, ἐκείνες τὲς γραμμὲς πού τὸν ἐσταμάτησαν κ' ἐδόνησαν τὸν ἐσωτερικό του κόσμο ἀπὸ συγκίνησι ή ἀπὸ πάθος. Καί συνεπλήρωσε τὰ κενά, τὲς λεπτομέρειες πού, ἂν γιά τὸν ἱστορῆ ογράφου ἀναγκαστικά δέν εἶχαν σημασία, γιά κείνον ὅμως, ποιητῆ, εἶχαν πολὺ μεγάλη.

**

«Ὅταν κατῶρθωσα τὴν ἐποχὴ νά ἐξακριβώσω
θάφινά τὸ βιβλίον ἂν μιά μνεῖα μικρὴ,
κι ἀσήμαντη, τοῦ βασιλέως Καισαρίωνος
δέν εἴλκυε τὴν προσοχή μου ἀμέσως.....»

Ἄ, νά, ἦρθες σὺ μέ τὴν ἀόριστη
γοητεία σου. Στὴν ἱστορία λίγες
γραμμὲς μονάχα βρίσκονται γιά σένα,
κ' ἔτσι πιδ ελεύθερα σ' ἔπλασα μέσ τὸν νοῦ μου».

Ἐλάχιστες πληροφορίες μᾶς ἔχουν περισωθεῖ γιά τὸν Καισαρίωνα, κι ἀπὸ τὲς ἐλάχιστες αὐτές, δέν γνωρίζομε ἀπὸ κανέναν ἱστορικό, ἂν ἦταν ἔμορφος ή ὄχι. Ἄν δὲ παλαιότερα, στοὺς «Ἀλεξανδρινούς Βασιλεῖς», (2) ὁ Καβάφης μᾶς ἐπαρουσίασε τὸν ἀνσκηρυντόμενο Βασιλέα τῶν

Βασιλέων Καισαρίωνα «ὄλο χάρι κ' ἔμορφιά», ἀπλῶς τὸν ἐφάντασθηκε τέτοιον.

Ἡ ἔλλειψις κάθε λεπτομέρειας γιά τὴν μορφή τοῦ Καισαρίωνος ἔδωσε στὸν ποιητῆ ἀπόλυτη ἐλευθερία δημιουργίας μέ τὴν φαντασία του. Κ' ἡ δημιουργία τῆς φαντασίας του, σὲ τέτοια περίπτωσι, εἶνε ὁ αὐθόρμητος συνδυασμὸς ἐντυπώσεων δικῶν του ἀποκομισμένων, σὲ διάφορες «μέρες» τοῦ βίου του, ἀπὸ ἔρωτας ἀτελεῖς, «κάτι μισοειδωμένα πρόσωπα ή γραμμὲς» (πού ἐκόμισε εἰς τὴν Τέχνη), ἀπὸ τὴν ἔμορφιά, τὴν ὁποία «ἔτσι πολὺ ἀτένισε, πού πλήρως εἶναι αὐτῆς ή ὄρασίς του.» (1)

Και ὁ συνδυασμὸς αὐτὸς στὴν Τέχνη του ξέρει και σχηματίζει, συμπληρώνοντας, Μορφήν τῆς Καλλονῆς, τῆς Καλλονῆς πού εἶνε τὸ ἰδεῶδες του:

«Σ' ἔπλασα ὠραῖο κ' αἰσθηματικό.

Ἡ τέχνη μου σὸ πρόσωπό σου δίνει
μιὰν ὄνειρώδη συμπαθητικὴ ἔμορφιά.»

Και τόσο πλήρως τὸν φαντάζεται, πού ἀργὰ τὴν νύχτα, μέσα στὴν ρέμβη και τὴν ὑποβολή και μέ τὸ λίγο φῶς τῆς λάμπας του πού σβύνει, δραματίζεται... και θαρρεῖ πῶς ὁ ὠραῖος ἔφηθος μπαίνει μέσ στὴν καμαρά του, τοῦ φαίνεται πού ἐμπρός του στέκεται...

Τι θελκτικὴ, τι ὑπέροχη ὄπτασία! Στὰ μάτια του προστὰ ἕνας Καισαρίων, ἕνας πανέμορφος δεκαεπτειτῆς ἔφηθος, «γενιὰ παλιὰ τῶν Μακεδόνων», ὁ βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου.

Ἡ τελευταία αὐτῆ λεπτομέρεια εἶνε ἴσως λίγο ἐπουσιώδης, ἐφ' ὅσον ἕνα παιδί τῆς ἡλικίας του, ἐν ὅσῳ ζοῦσε μιὰ βασίλισσα πού τὴν ἐλέγανε Κλεοπάτρα, δέν θὰ μπορούσε βέβαια νά πράξη τίποτε πού νά ἐσήμαινε ὅτι βασιλεύει. Καί ποὺς ξέρει αὐτὸ τὸ παιδί πῶς θὰ ζοῦσε. Διάγοντας μέ τὸν παιδαγωγό του τὸν Ρόδωνα και τοὺς φίλους του μέσα σὸ παλάτι, δέν θάταν παρὰ ἕνας χαῦδεμέ-

(1) Τὲς διαφωτιστικὲς αὐτὲς γραμμὲς μᾶς τὲς δίνει ὁ ἴδιος μέ τ' ἀλληλένδετα ποιήματά του «Ἐτσι πολὺ ἀτένισα —» και «Ἐκόμισα εἰς τὴν Τέχνη». Τὸ τελευταῖο, ἀναλυόμενο (εἶνε τὰ νοήματά του τόσο συμπτυκνωμένα!), θὰ μπορούσε ν' ἀποτελέσει ὀλόκληρη θεωρία τῆς Τέχνης.

(1) «Τὴν ἀνακούφιση πού ἡ φύσις δέν μπορεί νά δώσει στὸν Καβάφη, τὴν βρίσκει ὅμως στὴν ἱστορία» (Γ. Βρισημιτζάκη: Τὸ Ἔργο τοῦ Κ. Π. Καβάφη).

(2) Τὸν Καισαρίωνα ὁ Καβάφης τὸν ἐθυμῆθηκε και σὸ ποιήμα του «Τυανεύς Γλύπτης».

νος ἔφηθος. Ἄλλὰ τί σημαίνει; Γι' αὐτὸ ἴσως ὁ ποιητὴς νὰ βλέπῃ τὸ πρόσωπό του ἐρωτικό, ὁ νοῦς του νὰ πηγαί-
νῃ καὶ πάλι στὸν πλατωνικὸ Χαρμίδη, ὅπως τὰ μεσάνυχτα
ἐκεῖνα, τὴν ὥρα πού ἡ σελήνη ἐφώτιζε τὸ πρόσωπο τοῦ
φίλου Ρέμωνος «ἐν πόλει τῆς Ὀσροηνῆς».

Ἄλλ' ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος φανερῶνεται ἡ τραγικὴ ἀπο-
ψις, κατὰ πολὺ τραγικώτερη παρὰ στὴν περίπτωσι τοῦ
πληρωμένου Ρέμωνος. Ὁ Καισαρίων βρίσκεται αὐτὴν τῇ
στιγμῇ

«μὲς στὴν κατακτημένην. Ἀλεξάνδρεια»!

Τίποτε δὲν θυμίζει πιά τὸ «Εἴμ' ὁ Λαγίδης, βασιλεὺς.
Ὁ κάτοχος τελείως (μὲ τὴν ἰσχύ μου καὶ τὸν πλοῦτο μου)
τῆς ἡδοῆς». Ὁ Ὀκτάβιος εἶνε ἤδη κύριος τῆς πόλεως.
Ὁ θόρυβος, κ' ἡ σύγχυσις κ' οἱ κραυγὲς τοῦ λαοῦ, ἀνά-
μεσα στὶς ὁποῖες ἴσως ξεχωρίζουν τὰ δυνατὰ διαγγέλματα
τοῦ κατακτητοῦ καὶ συγκεχυμένες ἐπευφημίαι, φθάνουν
ἀπέμακρα, ὡς τ' αὐτιά του. Ἡ βασίλισσα μητέρα του καὶ
ὁ περίφημος Ρωμαῖος ἐρωμένος της δὲν ὑπάρχουν πιά
στὴν ζωῇ. Τ' ἀδελφί του ὁ Ἄγνυλλος ἀποκεφαλίσθηκε
μπρὸς στὰ πόδια τοῦ ἀγάλματος τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος μὲς
στὸ ἡρῶο πού ἡ Κλεοπάτρα εἶλεν ἀφιερῶσει στὸν δικτάτορα.
Ἄλλοίμονον! ἡ ἴδια τύχη τὸν περιμένει καὶ αὐτόν. Ἡ μοι-
ραία καταστροφὴ — πού ἀρχή της εἶχε τὸ κοσμοϊστορικὸ
δραῆμα πού ἐστύλιχθηκε στὰ νερά τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου
— «ἐξαφνικῇ, ραγδαίᾳ πέφτει ἐπάνω του... καὶ τὸν συνε-
παίρει».

Καὶ ναὶ μὲν, ἂν καὶ «χλωμὸς καὶ κουρασμένος»,
ὅμως «ιδεώδης ἐν τῇ λύπῃ του», ἐξακολουθεῖ νὰ συγκινή-
ῃ αἰσθητικὰ τὸν ποιητὴ — δὲν μπορεῖ ἐν τούτοις νὰ μὴν
τοῦ κινήσῃ καὶ τὸν πειρὸ βαθὺν οἶκτο:

«ἐλπίζοντας ἀκόμη νὰ σὲ σπλαγνισθοῦν

οἱ φιλῶντες — πού ψιθύριζαν τὸ Π ο λ υ κ α ι σ α ρ ῖ η ».

Φαῦλον ἀποκαλεῖ ὁ ποιητὴς τὸν Ἄρειο. Φαύ-
λους ἀποκαλεῖ τοὺς συμβούλους τοῦ Ὀκταβίου. Στέκεται
στὸ αὐστηρῶς ἠθικὸν ἐπίπεδο.

Κι ὅμως γιὰ ἓναν βαθὺ γνώστη τῆς ἱστορίας τῆς ἐπο-
χῆς ἐκεῖνης, γιὰ ἓναν πού παρηκολούθησε μὲ προσοχὴ τὰ
γεγονότα καὶ πού δὲν τοῦ ἐξέφυγεν οὔτε ἡ παραμικρότερη

λεπτομέρεια, σὰν τὸν Καθάφη, ὁ φόνος τοῦ — ἔστω —
ἄθωου Καισαρίωνος, πού ἐπλήρωσεν ὁμως τὶς ἀμαρτίαις
ἄλλων, δὲν θὰ μπορούσε νὰ κἀνῃ καὶ τὴν ἐντύπωσι ἀσυ-
νήθιστης κακουργίας.

Ἡ ἴδια ἡ μητέρα τοῦ Καισαρίωνος, κατὰ τὴν δια-
μονή της στὴ Ρώμη, εἶχεν ἐνεργήσει νὰ σφαγῇ ἡ ἀδελφὴ
τῆς Ἀρσινόη μέσα στὸν ναὸ τῆς Λευκοφρόνης Ἀρτέμιδος,
ὅπου εἶχε καταφύγει γιὰ νὰ σωθῇ — λίγον καιρὸ ἀκριβῶς
πρὶν πείσῃ τὴν τριανδρίᾳ Ἀντωνίου, Ὀκταβίου καὶ Λε-
πίδου νὰ βγάλουν τὸ ἐπίσημο διάταγμα πού ἀνεκίρουντε
τὸν γυιὸ τοῦ διάδοχο τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στέμματος. Μήπως
ἡ ἐποχὴ ἐκεῖνη ἦταν ἀσυνήθιστη σὲ τέτοια ἀποτροπιαστικά,
γιὰ μᾶς, ἀνοσιουργήματα; Ἄς μὴ ξεχνᾶμε τὲς προγραφὲς
τῶν Ρωμαίων δικτάτορων, μὰ πρὸ πάντος τὴν τρομερὴ
ἐκείνη τοῦ Σύλλα, πού πένηντα δύο χρόνια πρὶν εἶχε
βουτήξει τὴ Ρώμη στὸ αἷμα ἑκατὸ περίπου χιλιάδων
προγεγραμμένων, καὶ τὴν ὁποίαν οἱ γεροντότεροι θᾶχαν
ἀκόμη ζωντανὴ ἀπὸ τὴ φοβικὴ στὴ μνήμη τους. Κ' ἡ
ζωὴ ὕστερ' ἀπ' ὅλα αὐτὰ, ἔδινε μιὰν ἐντύπωσι κατὶ
πολὺ πρόσκαιρον. Ἡ ἀνθρώπινη καρδιά εἶχεν ἀμβλυ-
θῇ, δὲν ἤξευρε καλὰ-καλὰ τί θὰ πῆ οἶκος ἡ φιλαντία
καὶ ὁ ἐγώκεντρισμός ἐβασίλευαν. Ὁ φόνος καὶ ἡ δη-
λητηριάσις ἦταν πολὺ συχνὰ τὸ μέσο τῆς διαδοχῆς καὶ
τῆς ἐπιθιώσεως.

Στὴν περίπτωσι τῆς θανάτωσεως τοῦ Καισαρίωνος
δὲν εἶχε καὶ πολὺ ἄδικο πολιτικῶς ὁ Ἄρειος, παρωδώντας
ἓναν Ὀμηρικὸ στίχο, (1) νὰ ὑποδείξῃ στὸν ἀνίσχυρον
Ὀκτάβιο ὅτι δὲν θάταν φρόνιμο, θάταν μάλιστα ἐπισηφάλης
νὰ ζοῦν συγχρόνως δύο Καίσαρες. Ἀφίνω πού ὁ Ὀκτάβιος
ἀκόμη θὰ θυμόταν τὲς ἀνάτροχιλές πού θὰ τοῦ προξενού-
σαν στὴν Ἀπολλωνία, ὅταν ἐσπούδαζεν, οἱ εἰδήσεις ὅτι ὁ
θετὸς πατέρας τοῦ ὁ Τούλιος ἐμελετοῦσε ν' ἀναγνώρισῃ
τὸν γυιὸ τοῦ τὸν Καισαρίωνα ὡς διάδοχό του — διαδό-
σεις, πού, ἂν πιστέψωμε τὸν Δίωνα Κάσσιο, ἔβαλαν τὸ ἐγ-
χειρίδιο στὰ χεῖριά του Κασσίου καὶ τοῦ Βρούτου, τὴν μοι-
ραίαν ἡμέρα τῶν Μαρτίων Εἰδῶν. Ἄλλ' ὁ κίνδυνος γιὰ
τὸ μέλλον ἦταν πολὺ πιθανός. Ποιὸς ἐβεβαίωνε τὸν Ὀ-

(1) «Ὅσα ἀγαθὸν πολυκοιρανίη· εἰς κοίρανος ἔστω».

(Ἰκιάδος Β, 204)

κτάθιο πώς όταν τὸ παιδί μιᾶς Κλεοπάτρας, ὁ Πτολεμαῖος Φιλοπάτωρ Φιλομήτωρ ἄλλως τε, ἀνδρώνονταν, δὲν θὰ ἐπιχειροῦσε νὰ ἐπιβουλευθῆ τὸν καταστροφέα τῆς δυναστείας τῶν Λαγιδῶν ποὺ ἐβασίλευσαν ἐπὶ τρεῖς αἰῶνες καὶ νὰ διεκδικήσῃ τὸν θρόνον τῆς Αἰγύπτου ποὺ τώρα προοριζόνταν γιὰ Ρωμαϊκὴ ἐπαρχία; γιατί δὲ ὄχι καὶ τὴν ἐξουσία τοῦ πατέρα του;

Ὁ ποιητὴς ὅμως ἔχει μπροστά του τὸν ὥραϊο σὰν ὄνειρο, τὸν αἰσθηματικὸν ἔφηβο, μὲς στὴν ἐστία τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων Ἀλεξάνδρεια καὶ, παραβλέποντας ὅλα, δὲν μπορεῖ νὰ παρηγορηθῆ ὅσο σκέπτεται ὅτι πλησιάζει ἡ ὥρα ποὺ θάρθουν νὰ τὸν ἀποσπάσουν γιὰ νὰ τὸν σκοτώσουν. Μὲ συγκρατημένο πόνο ἀτενίζει τὴν ἰδεώδη ἔμορφιά ποὺ μέλλει, ἔτσι πρόωρα, νὰ ἐπιστρέψῃ «εἰς τὸ μεγάλο Τίποτε... ἀπ' τὴν ζωή».

Δὲν ἐπεκτείνεται σὲ λεπτομέρειες, οὔτε ἀφίνεται σὲ θρήνους. Μὲς στὴν ὑποβλητικὴ ρέμβη, ἡ αἰσθητικὴ συγκίνησις στὴν ἀρχή, ἡ θλιερὴ ἀγωνία ἀργότερα, στὴν ἰδέα τοῦ χαμοῦ τῆς ἔμορφιάς ποὺ μὲ τὴν ὄρασι τοῦ ἀπολαμβάνει, εἶνε ἐντελῶς ἐγκεφαλικά, εἶνε Καθαφικά.

Ἡ στωϊκὴ ἀποδοχὴ τῶν τραγικῶν ἀπόψεων ἀπὸ τὸν φιλόσοφο ποιητῆ, ποὺ στὸ κάθε τι ὅμως γυρᾶει καὶ βρῖσκει καὶ τὸ κυλλιτεχνικὸ μέρος, εἶνε καὶ σ' αὐτὸ τὸ ποίημα φανερό. Κι ἀνάμεσα στὴν ἀπλή διατύπωσι τῶν ἐννοιῶν καὶ τῶν αἰσθημάτων τοῦ δράματος, μὲ τὰ «μισοκρυμένα, μὲς τὲς φράσεις του», (1) διαβλέπομε ἐκεῖνα ποὺ θέλει νὰ πῆ ὁ ὑριστοτέχνης δημιουργός, ἐκεῖνα ποὺ μᾶς ὑποβάλλει...

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗ ΒΟΥΤΥΡΑ "Ἀπὸ τὴν γῆ στὸν Ἄρη". Ἀθήνα 1929.

Γιὰ τὸ Βουτυρᾶ δὲν ἐγράφηκαν ἀκόμα ὅσα ἔπρεπε νὰ γραφτοῦν τὸ μεγάλο του ἔργο δὲν ἀπασχόλησε ὅσο ἔπρεπε τοὺς κριτικούς μας. Κι' ὅμως τὸ διήγημα τοῦ Βουτυρᾶ εἶναι στενὰ δεμένο μὲ τὸν νεοελληνικὸ λαό, μὲ ὀλόκληρη μιὰ ἐποχὴ τῆς ζωῆς τοῦ λαοῦ μας. Ἐχει τόσο καλά, τόσο πλέρια κατανοήσι ὁ μεγάλος συγγραφέας τὴν ψυχολογία τῆς λαϊκῆς τάξης καὶ τῆς μικροαστικῆς ποὺ οἱ ἥρωές του ξεπετιοῦνται ὀλοζώντανοι μέσα ἀπὸ τὰ ἔργα του, ἀληθινοὶ ρωμηοί.

Δημιουργῶντας τοὺς τύπους του ὁ Βουτυρᾶς εἶναι πέρα γιὰ πέρα εἰλικρινὴς μὲ τὸν ἑαυτὸ του, δὲν μένει ὁ ἴδιος ξένος παρατηρητῆς στὰ διηγήματά του, τοὺς βάζει τίς σκέψεις του πρῶτα τίς ἀτομικές, κι' ὕστερα τίς παρατηρήσεις του.

Ὁ Βουτυρᾶς εἶναι ἀπτοὺς λίγους πλούσιους σὲ παραγωγικότητα νεοελληνικά συγγραφεῖς.

Μὲ τὴν «Κόλασῆ» του μᾶς εἶχε δώσει ἕνα νέο εἶδος, — τὸ σατυρικὸ μυθιστόρημα. Στὸν ἴδιο δρόμο τῆς «Κόλασης» ἔγραψε καὶ τὸ καινούργιο του ἔργο "Ἀπὸ τὴ γῆ στὸν Ἄρη" ποὺ εἶναι ὅμως γραμμένο μὲ πῦρ τσουχτερὴ σάτυρα. Σ' αὐτὸ ξεσκεπάζονται κακίες, μικροφιλοδοξίες, κουφότητες, πειράζονται μὲ λεπτὴ εἰρωνεία φαντασιοπληξίες καὶ ἐλαφρότητες ποὺ ἐνοχλοῦν τὸν συγγραφέα.

Ἡ ὑπόθεσί του — ἕνα ταξειδι πέντε φίλων στὸν Ἄρη μὲ ἀερόπλοιο.

Στὸν Ἄρη σὰ φτάσουν βρίσκουν μόνο ζῶα ποὺ σκέπτονται ὅμως καὶ συμπεριφέρονται σὰν ἄνθρωποι καὶ ποὺ μιλοῦν τὴ δημοτικῆ. Ὡς καὶ στὸν Ἄρη ὁ Βουτυρᾶς θέλει νὰ μιλιέται ἡ δημοτικῆ. Αὐτὸ μᾶς θυμίζει κάποιο φανατικὸ ρωμιὸ ποῦλεγε πὼς κι' ὁ θεός, ἂν ὑπάρχει, μιλάει ρωμεῖκα.

Στὴ διαμονή τους, στὸν Ἄρη, ἐξελίσσονται διάφορα χαριτωμένα ἐπεισόδια γραμμένα μὲ πολὺ χιοῦμορ. Ἐκεῖ σατυρίζει ὁ συγγραφέας ὅσα δὲν μπορεῖ νὰ χωνέψῃ πάνω στὴ γῆ, καὶ γιὰ τὸν Βουτυρᾶ, ἡ γῆ εἶναι ἡ Ἑλλάδα.

Σκηνὲς ὅλο πνεῦμα, περιγραφὰς ἐξοχα χρωματισμένες, παρατηρήσεις ποὺ κρύβουν ἀλήθειες σκληρὰς πίσω ἀπτὴν εὐτράπελη παρουσιάσῃ τους. Κι' ὅλα αὐτὰ καλοβαλμένα, καλοδεμένα.

Χαριτωμένο τὸ ἐπεισόδιο τῆς μαίμους ποὺ βρήκανε στὸν Ἄρη οἱ πέντε σύντροφοι καὶ ποὺ ἦταν πρὶν στὴ γῆ ἕνα κορίτσι

(1) Ἄν σὰ σχόλιά μου αὐτὰ ἀνέφερα πολλὰς ἐκφράσεις ἀπὸ τὸ ποιητικὸ ἔργο τοῦ Καβάφη, τὸ ἔκαμα, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὅτι οἱ ἐκφράσεις αὐτὲς μοῦ εἶνε προσφιλεῖς, καὶ γιὰ νὰ δείξω πόση ἀδιάσπαστη ἐνότης ὑπάρχει στὸ κλασσικὰ ἐπιγραμματικὸ αὐτὸ ἔργο.

φιλενάδα του ενός απ' αυτούς. Είχε πεθάνει, και ή μετά θάνατο ζωή της ήταν ναίνα μαϊμού στον Άρη.

ΑΘΗΝΑ Ν. ΤΑΡΣΟΥΛΗ. «Σπίθες και Τέφρες». Ποιήματα.

Συμπαθητική ή συλλογή της κ. Ταρσούλη. Τα ποιήματα της γραμμένα με ειλικρίνεια, με αίσημα· ο λυρισμός ίσως να μην ένθουσιάζει πολύ τώρα, όταν όμως δεν είναι εκζητημένος, άλλ' αὐθόρμητος πάντα άξίζει την προσοχή μας. Άπτά ποιήματα της κ. Ταρσούλη πολλά είναι χαριτωμένα και εύχόριστα και μερικά έχουνε στίχους σιέφης που σέ σταματούν. Η κ. Ταρσούλη έχει λεπτή ποιητική διάθεση.

Στά ποιήματα «Μικρό σαν ήμουν» μās άρεσαν οι στίχοι:

“Μά τώρα που άγναντεύω τὸ θαμπό,
,, χινόπωρο που άργομαδοῦν τὰ κλώνια,
,, ζητῶ μες στὸ παλάτι μου νά μπῶ,
,, μ' αλλοίμονο, με σταματοῦν τὰ χρόνια!”

Ο στίχος γενικά θάθελε περισσότερο δούλεμα και όχι τόσο εύκολες όμοιοκαταληξίες, έχει όμως ευστροφία και συχνά φρεσκάδα πολλή.

Τὰ «τραγουδία άπτή Μητέρα» ή ποιήτρια άγραψε με πονεμένη διάθεση για τὸ παιδί της που πέθανε πέντε χρονῶ. Η Μάννα τραγουδᾷ τὸ χαμένο μικρό της, που τὸ φαντάζεται σέ χίλιες στιγμές και με θλιμένη ψυχή τὸ άναζητᾷ.

Ο «Πόθος του χωριού» είναι μιὰ εικόνα χωρικού σπητιού, άποδομένη με τέχνη και χάρη ξεχωριστή.

P. Σ.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗ «Ελληνική Δαϊκή Τέχνη. Σκύρος». Αθήναι.

ΦΟΙΒΟΥ ΦΑΡΜΑ «Γάμος παρά ρωμαίους». Εκδ. Οίκος «Γράμματα». Αλεξάνδρεια-Αθήναι.

ΠΑΝΑΓ. ΜΑΥΡΕΑ “Ελεγχοί”. Σειρά Δ'. Αθήνα 1929.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ, ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ, ΦΥΛΛΑΔΙΑ

«Νέα Έστία» 1 και 15 Μαΐου. Στο τεύχος της 1ης Μαΐου ό κ. Νιρβάνας γράφει για τὸν Κωνστ. Σκόκο.

Στο τεύχος 15 Μαΐου βρίσκομε στίχους του Μαρίνου Σιγούρου. Ο κ. Νιρβάνας κάνει την άπολογία του για την «Αστέρω» τὸ ωραίο ελληνικό φίλμ που είδαμε και στην Αλεξάνδρεια.

Έξακολουθεί τὸ ένδιαφέρον μυθιστόρημα του κ. Ξενόπουλου «Ο γιός μου κι ή κόρη μου».

«Πρωτοπορία» Μόης 1929. Ο ΧΙ. ΨΙ. έχει άρθρο για τὸν Σταυρωμένο του Θεοτοκόπουλου της Έθν. Πινakoθήκης μας, αν είναι γνήσιος ή όχι, και φθάνει στο συμπέρασμα, ύστερα από πολλές παρατηρήσεις, ότι αν δεν είναι βέβαιο πώς είναι πλαστός είναι όμως πολὺ ύποπτος.

Βρίσκομε άρθρα του Ψυχάρη και του Μελά για τή γλώσσα μας σχετικά και απ' άφορμή του βιβλίου του Ψυχάρη «Ένας τόπος που δεν θέλει τή γλώσσα του». Ωραίους στίχους του Χάγερ Μπουφίδη.

«Ιόνιος Άνθολογία» Μάρτιος-Άπρίλιος 1929. Σημειώνομε «Έν πορεία προς την Σινώπην» ποίημα του Καβάφη, και ένα άρθρο του Ράδου Αί γυναίκες της Έπαναστάσεως». Πολύ αξιανάγγωστα τὰ όσα γράφει για την ήρωική Μπουμπουλίνα. Κάπου λέει ό κ. Ράδος ότι «ή ποίησις την άπεθανάτισε», και μετά έρχεται κι ή (άποθανατίζουσα) ποίηση:

«Η Μπουμπουλίνα ήτο ωραία:
Είχε τὰ βήματα στιβαρά,
Και ός Άρτεμις κολοσσαία:
Έπεριπάτει και φοβερά.
Μεγάλα είχεν όμματα Ήρας:
Και βλέμμα σπείρον γοργούς σπινθήρας:
Τὸ χρυσοκέντητον ένδυμά της.
Ζώνη συνέσφιγγεν άργυρά:
Και από ταύτης είς τὰ πλευρά της:
Σπάθη εκρέματο ήχηρά.»

Για τή θαυμάσια Μπουμπουλίνα αξίζουν πιο καλοί στίχοι. Ο κ. Ράδος μπορούσε νά μην παραθέσει αυτό τὸ στιχούργημα.

Η «Ιόνιος Άνθολογία» μιλά για τὸ βραβείο Νόμπελ τὸ όποιο, λέει, ότι επιδιώκουν ό Παλαμάς και ό Σκίπης. «Ίδιαν όπαι-

τηση θά μπορούσαν να προβάλλουν ο Γρουπάσης, ο Καβάφης, ο Ξενόπουλος, ο Ψυχάρης. Αλλά δεν πρόκειται να το διεκδικήσουν. Η «Ιόνιος Ανθολογία» προτείνει για το Νόμπελ τον Σικελιανό. Βρίσκουμε την ιδέα της πολύ ευστοχη. Στόν μεγάλο αυτόν Έλληνα, στόν μεγάλο αυτόν τεχνίτη βέβαια και ταιριάζει το Νόμπελ.

“La Revue Nouvelle” Février 1929. Paris.

Το συμπαθητικό αυτό γαλλικό περιοδικό βγαίνει πάντα πλούσιο σέ ύλη με συνεργασία των καλύτερων νέων γάλλων λογοτεχνών και με μεταφράσεις από τα πιο ενδιαφέροντα ξένα έργα.

Στό τεύχος αυτό έχει άρθρο του H. de Fiegler για τόν Ιταλο-έλβετο ποιητή Francesco Chiesa και μεταφράσεις από πεζά του τραγουδία.

Ένα μεγάλο διήγημα του Raoul Celly “Les cas de Martin Spiral”, συνέχεια του ρομάντζου του εκλεκτού λογοτέχνη Manuel Lelis “Néant-Paris et retour” και πολλές ενδιαφέρουσες βιβλιοκρισίες από τους Amunategui, Lelis, d’Exideil, Celly, κλπ.

“Πνοή” Μάης 1929. Στό τεύχος αυτό σημειώνομε μιὰ μελέτη για τόν Μορσές από τόν ξεχωριστό κριτικό Τέλλο “Άγρα που μεταφράζει και πέντε ποιήματα του Μορσές από τις συλλογές “Les Capitilènes”, “Le pélerin passionné”, “Syrtes”.

Ο Ν. Παπαγεωργίου έχει ένα διήγημα και στίχους ή Σοφία Μαυροειδή, ο Ρένος “Έλληνας και άλλοι.

“Libre” δίμηνο περιοδικό, Άπριλης-Μάης 1929. Montpellier Hérault. France.

•Μουσικά Χρονικά. Με τό τεύχος του Φεβρουαρίου-Άπριλίου τὰ “Μουσικά Χρονικά” έκλεισαν τό χρόνο τους και δέν θά έκδοθούν κατά τούς θερινούς μήνας. Θά ξαναρχίσουν τό Σεπτέμβριο. Στό τελευταίο τεύχος τους μάς παρουσιάζουν έργασία του Λαμπιλέτ και του Μιχαλοπούλου.

“Ο “Κόσμος” του Καίρου (15 Μαρτίου - 15 Άπριλίου - 15 Μαΐου) καλοτυπωμένος και με ενδιαφέρουσα ύλη είναι ένα πολύ αξιόσυστατο περιοδικό. Στό τεύχος 15 Άπριλίου σημειώνομε τή συνεργασία του κ. Γ. Σ. Βερβενιώτη “Ο τελευταίος των Έλλήνων φιλοσόφων Γεώργιος Γεμιστός ή Πλήθων” και “Καμπάνες “Εσπερινού”. Στό τεύχος 15 Μαΐου δημοσιεύεται συνέντευξη με τόν καλλιτέχνη της σκηνης κ. Αίμ. Βεάκη.

“Ναυτική Έλλάς” Μάρτιος, Άπρίλιος 1929. Συστείνομε τό περιοδικό αυτό στους αναγνώστας μας. “Τό Ναυτικό μας πρό του 21” του κ. Ράδου (Μάρτιος) είναι ένα αξιοπρόσεχτο άρθρο. Σ’ αυτό

γίνεται λόγος για τόν Έλληνα ναυτικό της Αιγύπτου Νικόλαο Σταματίου Παπαζόγλου, για τόν οποίο άσχολήθηκε ελευταία ο κ. Α. Πολίτης στό πολύ ενδιαφέρον σύγγραμμα “Ο Έλληνισμός και ή Νεώτερα Αίγυπτος”. Στό τεύχος του Άπριλίου, σελίδες του Λυκούδη “Ο Κανάρης και ή Σημαία”. Στό τεύχος του Μαΐου, συνεργασία του Χόρν και του Φαλτάιτς.

“Αγροτική Ζωή”. Ένα πολύ όφελιμο περιοδικό με άρθρα για ζητήματα της γεωργίας ύπογραμμένα από ειδικούς γνωστούς και με κύρος. Οί εικόνες όμορφες, καλοτυπωμένες. Τό τεύχος του Ιανουαρίου έχει άρθρα για τήν φιστικιά τήν όποία ή “Αγροτική Ζωή” θεωρεί τό δέντρο του μέλλοντος για τήν Ελλάδα, και του μέγáλου εισοδήματος.

“Ελληνική Έπιθεώρησης” Φεβρουάριος, Μάρτιος 1919. Ποίημα του Καβάφη “Ηγεμών εκ Δυτικής Λιβύης”. Συνεργασία του Μάριου Βαϊάνου.

Η “Ατλαντίς” (Νέα Υόρκη) του Άπριλίου περιέχει στίχους του Παλαμά και του Ι. Μ. Παναγιωτόπουλου και πεζά του Καρκαβίτσα, του Βουτυρά, του Φιλαδελφέως. Στό άρθρο “Η Ίταλία και τό Παπικόν Κράτος” βρίσκομε τέσσερις χρήσιμους γεωγραφικούς χάρτες σχετικούς με τό κράτος αυτό. Σημειώνομε φωτογραφία έργου του μέγáλου Θεοτοκόπουλου “Η εκ του ναού εκδιώξεις τών εμπόρων” τό έργο αυτό είναι ιδιοκτησία του μαρκησιού ντε Ταμπλάντες στη Σεβίλλη.

“Πανόραμα” Μάρτιος-Άπρίλιος 1929, Άλεξάνδρεια-Κάιρον. Ξεχωρίζομε στίχους του Μάγνη από τήν όραία συλλογή του “Τραγουδία της Σέμης” άρθρο για τή βιβλιοθήκη της Πάτμου (Βασιλείου Καμίτση πρεσβυτέρου) διήγημα του Γ. Άρβανιτάκη σοννέτο του Παν. Βρισιμιτζάκη· εικόνες από τήν έκθεση της Λυμπεροπούλου.

“Ελληνικά Γράμματα”. Τό περιοδικό αυτό άρχισε να βγαίνει έβδομαδιαίο με διευθυντές τόν κ. Μπαστιά και τόν κ. Μαλατάκη. Τό τεύχος της 4 Μαΐου έχει ένα όραίο ποίημα του κ. Τ. Παπατσώνη “Περί του ξύλου”.

Στή “Semaine Egyptienne” (Κάιρο) της 1ης Μαΐου βρίσκομε συνέντευξη με τόν καθηγητή Σανιάκ και ένα διήγημα της κ. Ύπατίας Σκαναβή. Στις θεατρικές στήλες εικόνες Έλλήνων καλλιχνών του μέγáλου ήθοποιού Βεάκη, και του Κόστα Μουκούρη

τοῦ νέου αὐτοῦ καλλιτέχνη τοῦ ὁποίου τὸ ἐξαιρετικὰ ὄραιο παίξιμο καὶ ἡ γνώση τῆς σκηνῆς ἐκτιμήθηκαν πολὺ ἀπὸ Ἀλεξάνδρινό κοινό.

«**Έρευνα**» Ἐκδοτικὸς οἶκος Α. Κασσιγόνη, Ἀθῆναι — Ἀλεξάνδρεια.

Τὰ φρετινὰ τεύχη τῆς «Έρευνας» ἦταν πολὺ ἀξιανάγνωστα. Ἀναφέραμε στὸ περασμένο τεύχος μᾶς τὴν πραγματεία τῆς καθηγήτριας Ἐλεοπούλου «Ὁ σύγχρονος πολιτισμὸς καὶ ἡ ἐκπαίδευσις». Στὴν «Ἀπόκτηση τοῦ κόσμου» (τεύχος Μαρτίου) ἔχομε ὄμοιες σελίδες τοῦ Ντυαμέλ, μεταφρασμένες ἀπὸ τὸν κ. Α. Ι. Ζάχο. Ἐπίκαιρη, καθόσον ἀποβλέπει τὴν Αἴγυπτο ἦταν ἡ δημοσίευσή τους. Πολλοὶ ἀπτοὺς ἀναγνώστες τῆς «Έρευνας» θὰ ἄκουσαν τὴ διάλεξη πούκαμε ὁ διαπρεπὴς γάλλος συγγραφέας στὴν Ἀλάμπρα καὶ μερικοὶ θὰ τὸν γνώρισαν καὶ θὰ τὸν εἶδαν κατὰ τὴν πρόσφατη διαμονή του στὴν Ἀλεξάνδρεια καὶ στὸ Κάιρο.

Ἄξιο ἰδιαίτερης προσοχῆς εἶναι τὸ τεύχος (Ἰανουαρίου) πὸ μᾶς δίνει μιὰ ἐργασία περὶ Ὑψηλάντη, παρμένη ἀπὸ ἔργο τοῦ Γάλλου Σαμποννά. Ἡ ἐργασία αὐτὴ μᾶς παρουσιάζεται ὅτι σοφὸ συγγραφέα Γ. Ἀρβανιτάκη. Δείχνει τὸν εὐγενικὸ χαρακτήρα τοῦ Ὑψηλάντη καὶ ἔχει σελίδες πολὺ γραφικῆς ὅπως ἡ συνάντησις τοῦ Ὑψηλάντη μὲ τὸν Σαμποννά στὸ Παρίσι τῆς Βιέννης. Στὴν ἀρχὴ τοῦ τεύχους βλέπομε εἰκόνα τῶν δυῶ Ὑψηλάντηδων, τοῦ Ἀλέξανδρου καὶ τοῦ Δημητρίου.

«**Journal des Hellènes**». Σημειώνομε ἓνα ὄραιο ἄρθρο τοῦ κ. Ρυαυ «*La déesse de Bouthroton*» ἓνα ἄρθρο «*Les artistes grecs aux Expositions de Paris*» καὶ μιὰ συνέντευξη μὲ τὸν κ. Α. Ο. Οικονόμου (τοῦ Ὑπουργείου τῆς Συγκοινωνίας) γιὰ τὰ δημόσια ἔργα στὴν Ἑλλάδα.

«**Cinégraphie Journal**». Ἀλεξάνδρεια. Πάντοτε ὁμορφα—καὶ σὲ κείμενο, καὶ σὲ εἰκόνες—τὰ ἑβδομαδιαῖα τεύχη τοῦ «*Cinégraphie Journal*». Ἡ «*Chronique Parisienne*» τοῦ πολὺ πετυχημένου.

Στὴν «**Ἀλήθεια**» τῆς Λεμεσοῦ δημοσιεύθηκε μιὰ διάλεξη πὸ ἔγινε (σὲ σύλλογο στὴ Λάρνακα) ἀπὸ τὸν νέο λογοτέχνη Μέλῃ Π. Νικολαΐδη. Θέμα τῆς διαλέξεως «Ἡ σημερινὴ ζωὴ τῶν Ἀθηναίων».

«**Ἀιθιοπικὸς Κόσμος**» Ἡ ἐφημερίδα αὐτὴ τῆς Ἀδδῆς Ἀμπέμπα ὄλο καὶ βελτιοῦται. Ὅποιοι τὴν παρακολουθεῖ πληροφορορεῖται ἱκανοποιητικώτατα γιὰ τὴ δράση τῶν Ἑλλήνων τῆς Ἀβησσυνίας. Σημειώνομε ἓνα ἄρθρο γιὰ τὴν Ἀβησσυνιακὴ ἐκκλησία.

«**Νεὰ Ἠχώ**» ἐφημερίς τοῦ Πόρτ Σαΐδ.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΕΦΥΓΕ ὀριστικὰ ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια γιὰ νὰ ἐγκατασταθεῖ στὴν Ἀθῆνα ὁ γνωστὸς ζωγράφος κ. Μίμης Παπαδημητρίου.

Οἱ πολλοὶ ἐκτιμητὲς τοῦ ἔργου τοῦ ἐκλεκτοῦ τεχνίτη καὶ ὄλοι οἱ φίλοι πὸν γνώρισαν καὶ ἀγάπησαν τὸν λεπτὸ καὶ εὐγενικὸ ἄνθρωπο λυποῦνται πολὺ γιὰ τὴν ἀναχώρησή του, πούναι μιὰ μεγάλη στέρηση γιὰ τὸ κέντρο μᾶς.

Ο ΝΙΚΟΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ, ὁ ὑπέρροχος αὐτὸς δουλευτὴς τοῦ διηγήματος, βγάζει ἓνα καινούργιο τόμο διηγημάτων «Ἡ καλὴ συντροφισσα» πὸν θὰ κυκλοφορήσει σύντομα. Τὴν ἔκδοσις ἐπιμελεῖται ὁ γνωστὸς Ἀλεξανδρινὸς ἐκδοτικὸς οἶκος «Γράμματα». Τὸ βιβλίον θὰ περιλαμβάνει ἕξ διηγήματα ἀπὸ τὰ πιὸ δυνατὰ καὶ τὰ πιὸ τολμηρὰ τοῦ συγγραφέα.

Τὸ βιβλίον τοῦ Νικολαΐδη—μιὰ κορυφὴ σήμερα στὸ νεοελληνικὸ διήγημα—ὄλοι οἱ ἐνδιαφερόμενοι γιὰ τὰ γράμματα τὸ περιμένουν μὲ μεγάλη ἀνυπομονησία.

Ἡ SOCIETA Nazionale Dante Alighieri μᾶς προσκάλεσε στὶς 25 Μαΐου σὲ μιὰ ὄραια διάλεξη τοῦ ἐκλεκτοῦ λογοτέχνη κ. Α. Κατάρου πάνω στὴν καταγωγή τῆς Ὀπερας. Ὁ κ. Κατάρου πληρέστατα ἀκότος τοῦ θέματος, εἶπε ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς ὄπερας περιέχει ἑλληνικὰ στοιχεῖα. Τὴ διάλεξη διαφώτισαν οἱ καλὲς ἐκτελέσεις ἀπὸ διάφορα κομμάτια παρμένα ἀπὸ παλαιὰς ὄπερες τοῦ Jacopo Peri (1560-1625), τοῦ Παλεστρίνα (1525-1594) τοῦ Γκαστόλδη (1556-1622) καὶ ἄλλων. Οἱ ἐκτελεστὲς ἦταν ἀπὸ μουσικὸ Λύκειο «Τζουζέπε Βέρδη». Ὁ κ. Κατάρου μίλησε στὸ Λαϊκὸ Πανεπιστήμιον (ὁδὸς Καίσαρος), σπάνια δὲ εἶδαμε ἄλλοτε τόσον κόσμον σὲ διάλεξη.

ΕΙΧΑΜΕ έκφρασει τὴν γνώμη μὴ φορὰ ὅτι στὸ Καβαφικὸ ζήτημα ὁ κ. Ρουσσέλ εἶναι χρειαζόμενος γιὰ γλέντι.

Κοντὰ στὴν ἐντατικὴ ἐργασία ποὺ γίνεται πάνω στὴν ποίηση καὶ τὴν ἀτομικότητα τοῦ Καβάφη : τίς μελέτες, τὰ ἄρθρα, τὰ σημειώματα ποὺ ἔξακολουθητικὰ δημοσιεύονται, κοντὰ στὴν προσεχτικὴ ἐξιστορία τῶν καβαφικῶν στίχων σὲ λεπτομέρειες λεκτικοῦ, στιχογραφικῆς, νοήματος, χρειάζονταν καὶ κάτι γιὰ νὰ διασκεδάσει, γιὰ νὰ ξεκουράσει τοὺς σοβαροὺς μελετητές.

Αὐτὸ τὸ κάτι τὸ ἀπέκτησαν στὸν κ. Ρουσσέλ — μὲ τὰ τρεξήματά του γιὰ νὰ βρεῖ Ἀντιόχους Ἐπιφανεῖς μὲ τὴν ἀριθμητικὴν του ποῦ τὸ 28 (στίχους) τὸ ἐκλαμβάνει γιὰ 14· μὲ τοὺς πηγαίους του ἐν συνοδείᾳ μὲ «historiens de mes amis» γιὰ νὰ βρεθῆι Κύριος Ὀδὸς ποῦ ὁ Ἐμονίδης (ὁ ὁποῖος γεννήθηκε ἀριθ. 10 ὁδὸς Lepsius) μὲ τὴν ἀπορία (αὐτὴ δὲ ἡ ἀπορία εἶναι καὶ εἶναι· βλ. σελ. 39 «Ἀλεξανδρινῆς Τέχνης» ἔτος Γ'.) γιὰ τὴν γράφτηκε τὸ «Ὀὐκ ἔγνω».

Στὸ τελευταῖο «Libre» ποὺ λάβαμε (Ἀπρίλιος - Μάϊος) παρατηροῦμε ὅτι παραθέτει σὲ μετάφραση τρεῖς στίχους τοῦ ποιήματος «Ὀροφέρνης» τοῦ Καβάφη οἱ ὁποῖοι φαίνεται, δὲν τοῦ ἔρεσαν. Μπὰς καὶ αὐτὸ εἶναι προανάκρουσμα κανενὸς ἄρθρου του πάνω στὸ ποίημα «Ὀροφέρνης» (ὁ Καβάφης γράφει Ὀροφέρνης, ἀλλὰ τὸ ὄνομα ἔχει καὶ γραφῆ Ὀλοφέρνης). Ἴσως νὰ συνθέτει τὸ ἄρθρο τώρα ὁ καθηγητὴς κ. Ρουσσέλ, καὶ τότε φανταζόμεστε σὲ τί ταραχὴ θὰ βρισκεται. Σίγουρα θὰ πῆγε ὁ νοῦς του στὴν φημισμένη παράδοση τῆς Ἰουδίθ καὶ τοῦ Ὀλοφέρνη καὶ θὰ τρέχει καὶ θὰ ρωτᾷ καὶ θὰ ψάχνει, γιὰ νὰ βρεῖ Σελευκίδες σύγχρονους τῆς Ἰουδίθ. Καὶ ποῦ νὰ βρεθῆι τέτοιο πράγμα! Αὐτὴ τὴ φορὰ κιόλας πιστεύομε ὅτι οἱ «historiens de mes amis» θὰ τοῦ ποῦν «βρέε τους μονάχος σου εὐλογημένε». Κάθε στιγμὴ θάχουν αὐτὸ τὸν μετὰ οἱ ἄνθρωποι. Ἄς τὸν βοηθήσομε ὁμως ἑμεῖς. Ὁ Ὀροφέρνης τοῦ Καβάφη ζοῦσε στὸν 2ο αἰῶνα π.Χ.

Στὸ ἴδιο «Libre» βρισκόματε πάλι ἄρθρο γιὰ τὸν Καβάφη. Ξαναρχίζει τὸ γλέντι. Βάζει πλάι πλάι, σχετίζει τοὺς δυὸ πῦθ ἀνόμοιους ποιητὲς ποὺ μπορεῖ κανεὶς νὰ φανταστεῖ, τὸν Κορρέε καὶ τὸν Καβάφη.

Καὶ τώρα, ἐντελῶς ἄσχετα μὲ τὸν κ. Ρουσσέλ μὲ τὸν ὁποῖο παίζοματε καὶ διασκεδάζοματε — ἄς κάνοματε, ἄς ὑποβάλοματε μιὰ παρατήρηση πάνω στὸ ὕφος τοῦ Καβάφη : ὁ Καβάφης δὲν ἐκφέρει περὶ ἀπράγματα μὲ περὶ τρόπο· ἐκφέρει ποιητικὰ ἀπράγματα μὲ ἀπλό, πολὺ ἀπέρυτο τρόπο.

Ὁ κ. ΡΟΥΣΣΕΛ — μὴ εἶναι ἀπόλαυση — ἀσχολεῖται (Libre Ἀπρίλιος-Μάϊος) μὲ τὸν Ὀμηρο, στ. 278-289 τοῦ Μ. τῆς Ἰλιάδος· καὶ βρίσκει τὸ ὕφος τοῦ Ὀμήρου κακὸ («quel style»)· ἕνα ἐπιθετὸ τοῦ «aussi mal choisi que possible»· ἡ χρῆσι τῆς λέξεως «ὄμβρος» ἀπὸ τὸν Ὀμηρο «est absurde» (βλέπετε ὁ Ὀμηρος δὲν ἤξερε ἑλληνικὰ). τὸ χωρίο αὐτὸ τοῦ Ὀμήρου «ne vaut pas quatre sous. C'est de la tripaille»· ἡ ἰδέα τοῦ Ὀμήρου εἶναι «banale» (banalité γιὰ τὸν Ὀμηρο; ἡ banalité συνήθως προϋποθέτει μακρὰ γνωστὴ χρῆσι)· μιὰ δημοτικὴ σύγκρισι εἶναι «absurde»· λέει γιὰ τὸν Ὀμηρο ὅτι τὸ μυαλό του εἶναι παιδαριώδικο «quel gosse» λέει πάλι γιὰ τὸν Ὀμηρο· «comme style, comme composition artistique c'est zéro» λέει γιὰ τὸ ὁμηρικὸ χωρίο.

Ἐννοεῖται ὅτι αὐτὲς οἱ ἐλαφρότητες δὲν θίγουν τὸ μεγάλο Ὀμηρο· ἀπλούστατα ἐκθέτουν τὸν κινήγητὴ τοῦ Ἀντιόχου Ἐπιφανοῦς (καὶ τώρα ἴσως τοῦ Ὀροφέρνη) κ. Ρουσσέλ.

Τὸ ὁμηρικὸ χωρίο εἶναι ἔκτακτης ὠραιότητας, ἔκτακτης χάριτος, ὅπως τὸ ἔδειξε ὁ σοφὸς Ψυχάρης στὰ «Παταγιῦπτι» (8 Σεπτεμβρίου 1928).

ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 621 τοῦ «Libre» (Ἀπρίλιος-Μάϊος) ὁ κ. Ρουσσέλ παίρνει ἕνα στίχο («περνᾷς καὶ πᾶς ἐνῶ ποῦ σταματῶ») ἀπὸ ποίημα τῆς Ρίκας Σεγκοπούλου ποὺ φάνηκε στὴν «Ἀλεξανδρινῆ Τέχνη» καὶ τὸν γράφει ἔτσι :

περνᾷς
καὶ πᾶς
ἐνῶ
ποῦ σταματῶ.

Τι σημαίνει αὐτό; Γιατί τὸ βρίσκει παράξενο ὅτι ἕνας στίχος μπορεῖ νὰ ὑποδιαιρεθῆι σὲ τμήματα;

Εἶναι γνωστὸ ὅτι ὁ κ. Ρουσσέλ δὲν εἶναι δυνατὸς στὴ νεοελληνικὴ στιχογραφικὴ, ἀλλὰ τόσο ἀνίδεο δὲν τὸν νομίζοματε.

Στὸ νεοελληνικὸ στίχο — τονικὸ στίχο — ἐπέρχονται ὅταν ἔχει ἕνα κάποιο μᾶκρος, σταματήματα — στίξεις, τομές, — ποῦ τὸν κάνουν ὑποδιαιρέσιμο σὲ μικρὰ τμήματα :

Παραδείγματα ὅσα θέτε :

Τρέχουν ἐδῶ τρέχουν ἐκεῖ, καὶ κάνουν σάν ἀηδόνια	Καὶ τοῦ πατρός σοῦ ἀπέμεινε μόνος Αὐτός πατέρας	Ὅσο ἀνοιχτοὶ εἶν' οἱ οὐρανοὶ τόσο τεράστια μέσα
--	--	---

(Σολωμός)

(Σολωμός)

(Παλαμάς)

Ὅπου ζῶν ἔδω κορμιά τὴν ξενητείαν,
ὄπου ὄνειρο ἐκεῖ κορμιά τὴν ἀρφαναίαν,
στά μακρυνά στρωμένα νά μαυρίζουν τὴν πίκρα, τὴν ἀγάπην.
καὶ στά ψηλά

(Παλαμᾶς) (Γρουπάρης) (Δημοτικὸ τραγοῦδι)

Οἱ ὑποδιαρέσιμοι αὐτοὶ στίχοι μένουν, ἐννοεῖται, σύμφωνοι μὲ τὴ γενικὴ στιχογραφικὴ ἔκφραση τοῦ ποιήματος στὸ ὅποιο ἀνήκουν. Ἡ ποικιλία τους γίνεται ἀπολύτως μέσα στά ὅρια τῆς ἔκφρασης αὐτῆς.

Μήτε τόσο δὲν ξέρει ὁ κ. Ρουσσέλ;

ΣΤΗΝ "ΑΛΗΘΕΙΑ" τῆς Λεμεσοῦ (23 Μαΐου) διαβάσαμε ἕνα ποίημα τοῦ κύριου ποιητῆ Δ. Θ. Λιπέρη γιὰ τοὺς Ἕλληνας ἀθλητὲς ποὺ πῆγαν στὴν Κύπρο. Γόσο ζωντανὰ καὶ χαριτωμένα εἶναι γραμμένη σ' αὐτὸ τὸ ποίημα ἢ κυπριακὴ διάλεκτος, ποὺ θαρροῦμε ὅτι ἀναδημοσιεύοντάς το δίνομε στοὺς ἀναγνώστες μας ἕνα ὠραῖο φιλολογικὸ δείγμα τῆς ποιητικῆς δυνατοῦτητας τῆς διαλέκτου.

ΚΑΛΩΣ ΤΟΥΣ, ΚΑΛΩΣ ΗΡΤΕΤΕ

Καλῶς τους, καλῶς ἤρτετε, ψυσή, καρτικὰ δική μας
Τῆς Μάνας τῆς ἀξήχαστης τζιαι γέννημαν τζιαι θρέμμαν.
Τωρὰ ποῦ μᾶς ἐμπλάσετε, σιοῦσιν οἱ καμοὶ μας,
Τωρὰ καταλαβαίνουμιν πῶς ζιοῦμιν τζιεν ἔν ψέμαν,
Σίλια κακὰ σκουλλίζουμιν μας τζιαι βάσανα μᾶς τρώσιν
Τζι' ἔχουμιν τα προσιέφαλον τζιαι γιὰ κρεββατοστρώσιν.

Παιχνίδιν ἐγινήκαμιν τῆς λύτης συντροόλα,
Ὅρτοποδοῦν ξένα παιδικιά τῆς μητριᾶς κοντά της;
Μποροῦν μὲ διπλοπροσωπικίαν νά ζιοῦν, ἔν πρᾶμιν τζιόλα;
Τὰ στήθη της ἔν μάρμαρον, βυζάνια τὰ βυζιά της
Τζι' ἄν ἔχουν γάλαν, πκοιὸς πελλὸς πᾶ νά τὰ πιπιλλίσῃ
Πῶν' ὀμπιασμένον τζι' ἅμα φᾶ, ποττ' ἔντζιεν νά λακτίσῃ!

Τέθοκιαν ζωὴν διαβαίνουμιν ποῦ κόλασι λοᾶται,
Συμπαλισμένη λαμπρατζιά τὰ μέσα μας διαζώννει,
Ὅ καταρράχτης σιωπᾶ, κοξιάζει γιὰ τζιοιμάται;
Ἔτσι τζι' ὁ σκλάβος ἔν καμμά μήτε ποττὲ μερῶννει,

Γύρνει τζιαι πᾶ στὴν Μάναν του μερόνυχτα ὁ νοῦς του
Ὁῦλα τὸν ἥλιον πῶν βκαίννει ἔξω ποῦ τοὺς γυρούς του.

Ἡ θάλασσ' ἄλλαξεν ποττὲ τὸν τόπον της, ἀλλάσει;
Σίλιοι ἀνέμοι τζι' ἄν φυσοῦν τζι' ἄν τὴν ἀνακατώσουν
Ποῦ τζιὰ χαμαὶ ποῦ πλάστηκεν, ποττὲ της ἔν ταράσει
Ἔτσι τζι' ἐμεῖς τὸ ἴδιον τζι' ἀκόμ' ἄν μᾶς σκοτώσουν,
Τὸ γαῖμαν πῶν νά σιωνωστῇ τζι' ἢ γῆ νά τὸ ρουφήσῃ
Ἐν νά διψᾶ τὴν Μάναν του τζι' ἀκόμ' ἄν ποστραντζιάσῃ

Εἴμασταιν τζιεινοὶ ποῦμασταιν τζι' ἐμεῖς τζιαι τὰ παιδικιά μας'
Ὅ σπόρος ἔν ὁ ἴδιος, τὸ ἴδιον χωράφιν,
Ὅσον τζι' ἄν πολλυνίσκουσιν τὲς πληξὲς τὰ κακὰ μας,
Ἐν μᾶς λυοῦν τζι' ἄν μάχουνται μὲ βόλιν, μὲ χροσάφιν.
Ἄν ἄλλασεν τὸ φυσικὸν εὔκολα τοῦ πλασμάτου
Τζι' ὁ Πλάστης ἔν ν' ἀντρέπετον γιὰ τοῦν τὰ ἔρκατά του.

Ἐν μᾶς ἐφοησιόασασιν οἱ μαῦροι τζιειν οἱ χρόνοι
Κάφιμον τζιαι παλλοῦκωμαν, σφάξιμον τζιαι κρεμᾶλλα
Τὸ γαῖμαν ἐποστόμωσεν πολλοὺς τζιαι ποστομόννει
Τζι' ἄν πάθουμιν σιειρόττερα κακὰ πὸ τοῦτα τζι' ἄλλα,
Γλυτώνουμιν ποῦ τὴν σκλαβικίαν, στέκεται τζι' ἢ τιμὴ μας,
Στιμάζεται τζι' ἢ Μάνα μας περίπου τζι' ἢ φυλὴ μας.

Ἄς κάμουμ' ὁ,τι θέλουσιν κακὸν ἀδερφοσύνην,
Τὴν γῆν πηγὴν ἄς κάμουσιν, τὸν κόσμον νά χαλάσουν
Τζιαι πόλα σέλα μέσα δᾶ ἄς ἄψουσιν καμίνιν.
Ἄλλους νά ψήσουν τζιαι πολλοὺς νά κατακομμαδιασίουν
Τζι' ἀφράσιν τὰ κρηάτα μας ἀτοὶ τζιαι σουλλολοῖν
Μὲ πρῶτον μήτε ὕστερον ἔν τὸ μαρτυρολοῖν.

Τωρὰ σγιάν εἶστε μέσα δᾶ, ὁ τόπος χαροπκοιέται'
Σγιάν νεφικὸν τὰ βάσανα φεύγουν ξηδκιαλισμένα
Καθένας μας ποῦ σᾶς θωρεὶ τωρὰ ξαναγεννιέται'
Γίνουνται τὰ πικρὰ γλυτζιά, τὰ ὄξινα μελένα,
Μυρίζουμιν τζιαι τὰ κόκκαλα τοὺς λᾶς πῶν πεθαμμένοι
Τζι' ἔν ἢ ψυσίεσ μας οὔλλες μᾶ τζιαι παρηρημένην.

Θαρκούμασταιν τζι' έν ὄρωμαν πῶς εἶστε ὀμπροστά μας
Δικαιοῦσμένοι χάσιουμεν, ψύχου τζι' έν πέλλετουμεν,
'Αλάφρωσεν, φτεροπετῆ ἡ ἄχαρη καρκιά μας,
'Αλόπως έντζιε ξέρουμεν μήτε εἶντα λαλούμεν,
Πκιάννει μας τὸ τρεμουσιαρκόν τζι' έν τζι' ἡ φωνή πνιγμένη,
'Εν παραπάνω· πού χαρά τοῦτον ὅ,τι 'ν ζι' ἄν ένει.

Μήαρε ἡ παράδεισος έν νάσιη τόσην χάρην
Τζιαί τζιεῖνοι πῶν τζιεῖ μέσα τζεῖ σιαίρουνται παραπάνω ;
'Εν νά' χουσιν σγιάν ἔχουμεν ἔμεις τοῦν τὸ καμάριν
Τζι' ἄς εἶμασταιν δά κάτω δά τζιαί τζιεῖνοι ψηλά πάνω ;
Παράδεισος γιά λλόου μας έν ἡ γλυτζιά θωρκά σας,
Νά σᾶς σφιχταγκαλιάζουμεν τζιαί νά μέσταιν μητά σας.

Μέ τες εὔτσιές μας συντροφικιάν ἀγκαρδτικιακά τζιαί κνήσια,
'Αδέρτκια μας, 'ς τήν Μάναν μας τζεῖ κάτω τόμου πάτε,
'Αρκήν πού τήν κουρίδαν της ὡς τῶν ποδικιῶν τὰ νύσια
Νά κάμετε, πού τὰ φιλιὰ νά μέν τήν παραιτᾶτε
Τζιαί νά τῆς πῆτε κλάμοντα εἶντα κακά τραβοῦμεν,
Νᾶρη τὸ γλυορύτερον νά νεκρναστηθοῦμεν.

ΛΕΜΕΙΟΣ, ΜΑΪΟΣ, 1929

Δ Θ. ΛΙΠΕΡΤΗΣ

ΣΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΜΑΣ τεῦχος σελ. 127 ὁ τίτλος τοῦ ποιήματος
τοῦ κ. Παπαϊωάννου νά διαβαστεῖ "Expectavi", ἀντὶ "Expectari"
ὅπως τυπώθηκε ἐκ παραδρομῆς.